

2022. TAVASZ

OPERA

**ÓKOVÁCS
SZILVESZTER**

„Az európai kultúra őrhelye, Budapest méltó intézményt kap”

Újranyitógála
Hunyadi László
Mayerling

Lackfi János
Operarajongó

M. TÓTH GÉZA
AZ ISTENEK ALKONYA

SIR WILLARD WHITE
KÉCSAKÁLLÚ VS. PORGY

FŐSZEREPBEN
A FENNTARTHATÓSÁG.

B M W

i4

BMW i4: Átlagfogyasztás: 0 l/100 km; CO₂-kibocsátás: 0 g/km.

#bornelectric

BEKÖSZÖNTŐ

Tisztelt barátai a Zenének!

Midőn hírért vettem, hogy a Magyar Királyi Dalszínház felújított, kíváncsiságomnak ellen nem állhatám, így visitatióra szántam magam. Meglehetősen izgatottsággal lépdeltem a Sugár úton, és újfent megállapítottam, mégiscsak jó ötlet volt a felső teraszra zeneszerzők szobraikat helyezni, igaz, nem ezek az urak és ebben a stílusban derengtek fel bennem, de hát furcsa dolog is az emlékezet. Szinte önkéntelenül bölintottam a szfinxek felé, majd befordultam az előcsarnokba. Bémutatkozásomat több furcsa mosollyal fogadták – de hát sok idő eltelt, bizonyára változtak a szokások – végül engedélyt nyertem megtekintennem kedvenc épületem jelen állapotját.

Örömmel tapasztaltam, hogy az épület használatának kényelme tekintetében még fölül is múltak eszméim. A személyfelvonó szerkezetek láttán közel jártam hozzá, hogy nyelvemmel csettintsek elismerésem jeléül, ám kísérőm jelenlétében eltekinttem tőle, mindössze mosolyogva bólogattam, ez Podmaniczky Fricinek is nagyon tetszene.

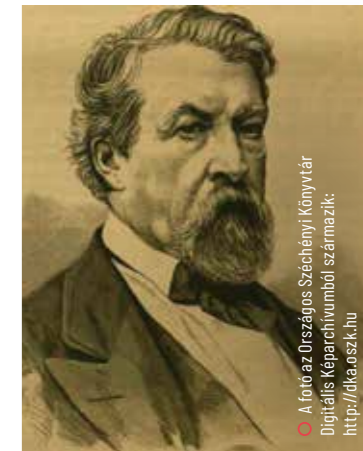
Az auditoriumba érve megilletődötten láttam, hogy elképzeléseimet eme hangzó térről a jelen kor építészei is helyénvalónak találták. A zsöllye, a zenekari árok és a proscénium kapcsolata az elgondolásaim szerint szerveződik, így már nincs akadálya, hogy a ma publicuma ugyanazt a hangzást élvezze, mint ami fülemben csengett 1884 szeptemberében, a *Bánk bán* első felvonását hallgatva.

Lehet, Lotz Karcsit megrézfálom, és arról tájékoztatom, hogy szekkói már szinte kivehetetlenek. Annál jobban fog örülni, ha meglátja, mily ragyogóan pompázik *A zene apoteózisa* az elektromos kandeláber fényében, mintha gázláng sosem kormozta volna be.

Kívánom, hogy még nagyon sokáig használtassék eme kőbe zárt zene a zengő zene élvezetének szentélyéül!

Ybl Miklós,
építész

(Az Operaház tervezőjének szavait Tóth Szabolcs humorista, építész jegyezte le.)

A foto az Országos Széchényi Könyvtár Digitális Képtárából származik: <http://dka.oszk.hu>

OPERA

ERKEL

EIFFEL

BALETT

BALETTINTÉZET

ZENEKAR

KÓRUS

GYERMEKKAR

3	Tisztelt barátai a Zenének! <i>Ybl Miklós beköszöntője</i>
6	Kezdődhet az előadás! <i>dr. Főző Virág és Józsa Anka PhD nyilatkozott</i>
14	Jó irány, új sebesség <i>Beszélgetés Ókovács Szilveszterrel</i>
18	„Szerelemben egyesülve a halálig” <i>Mayerling</i>
20	Időhurkok szorításában <i>Almási-Tóth Andrással és Kocsár Balázssal beszélgettünk</i>
24	Egy „ötcsillagos” klasszikus <i>Paquita-szvit</i>
26	Elég helyett még több <i>M. Tóth Géza-interjú</i>
30	Csellók, dióhéjban <i>Montagnana-, Stradivari- és Tononi-hangszerek</i>
32	Családi szenvedély <i>Életmód: Soltész Ágnes</i>
36	Musica e Parole <i>Kamarasorozatok</i>
38	Operai öregisten <i>Plácido Domingo</i>
42	Emlékekből és képzeletből merítve <i>Sir Willard White</i>
44	Minden munka gyakorlati <i>Énekkari Minifeszt</i>
46	Mesés és magyar témájú nagybalettek a századvégen <i>Luigi Mazzantini</i>
50	Örömteli találkozások - Primavera <i>Friss bemutatók vidékről és határon túlról</i>

54	„Tíz év múlva nem lesznek női és férfi illatok” <i>Divat: Schiffer Miklós</i>
58	Könyvdömping <i>Archív</i>
60	Emberközpontú színház emberségesen <i>Toronykőy Attilát kérdeztük</i>
62	Veszedelmes éden <i>Les Enfants Terribles</i>
64	Egy költő szerelmei <i>Hoffmann meséi</i>
66	Franciás zenei csemege <i>Az ezred lánya</i>
68	Akinek a legütősebb fellépései a fürdőszobában zajlanak <i>Operarajongó: Lackfi János</i>

OPERA A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ MAGAZINJA

FELELŐS KIADÓ:	Ókovács Szilveszter főigazgató	CÍMLAPFOTÓ:	Berez Valter
SZERKESZTŐ:	Filip Viktória	HIRDETÉSFELVÉTEL:	marketing@opera.hu
KÉPSZERKESZTŐ:	Iványi Jozefa	Megjelenik 20 000 példányban.	
ARCULAT:	Mátai és Végh Kreatív Műhely	ISSN 1789-4093	
KORREKTOR:	Hajdú Livia	Ingyenes kiadvány.	
NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS:	Mátai és Végh Kreatív Műhely	LAPZÁRTA:	2022. február 14.
NYOMDA:	Keskeny és Társai 2001 Kft.		

SZERZŐK: Böcs Annamária | Braun Anna | Csabai Máté | Filip Viktória | Jászay Tamás | Karczag Márton | László Ferenc | Ménes Márta | Mona Dániel | Pallós Tamás | Papp Tímea | Pónyai Györgyi | Szabó Z. Levente | Szentgyörgyi Rita | Ur Máté | Várhegyi András

FOTÓ: Svetlana Avvakum | Berez Valter | Csibi Szilvia | Csokonai Színház - Máthé András | Éder Vera | Emmer László | Herman Péter | Juhász Attila | Kolozsvári Magyar Opera - Szabadi Péter | Kummer János | Evaldas Lasis | Ligeti Edina | Molnár Mihály | Nagy Attila | OPERA Archivum | OPERA Emléktár | Pécsi Nemzeti Színház - Rajnai Richárd | Rákossy Péter | Szegedi Nemzeti Színház

Kezdődhet az előadás!

Szerző: Filip Viktória

Négy és fél évnyi türelmet kívánt, amíg az Operaház épülete zárva tartott, március 12-én azonban újranyílnak a dalszínház kapui. Elég egy pillantást vetni az épületre, hogy világossá váljon: ez időszak alatt a Ház igazi *időutazáson* vett részt. A múlt századból megérkezett a 21.-be.

AZ OPERAHÁZ ÚJRANYITÁSA

Ha visszakeressük a felújítás előtt készült fotógalériákat, amelyeken átláthatatlan kábelkötegek, zsúfolt helyiségek, rossz állapotban lévő falak, a színpad megkopott deszkái láthatók, visszatérhetnek emlékeink a nyikorgó színpadgépezetről, a recsegő nézőtéri székekről és az olykor tompának tűnő akusztikáról is. Mindez már a múlté, melyről magunk is meggyőződhetünk, hiszen 2022. március 11-15. között, többnapos programsorozat keretében tárja ki ajtajait az Operaház. A nuladik napon a határon túli és hazai, Hunyadiak és Szilágyiak nevét viselő iskolák, intézmények képviselői láthatják Erkel *Hunyadi László* című operájának nyilvános főpróbáját, majd március 12-én ünnepélyes keretek között, az *Újranyitógála* elnevezésű hangversennyel indul el megint a koncert- és operaélet az Andrássy úton. Magyar szerzők és magyar vonatkozású művek hangzanak el a legkiválóbb művészek tolmácsolásában, az est különlegességeként pedig maga Plácido Domingo is karmesteri pálcát ragad. Március 13-án a Hunyadi László premierjére és Ókovács Szilveszter főigazgató rendezői debütálására kerül sor (melyről bővebben a 14-17. oldalon olvashatnak – a szerk.), 14-én pedig Kenneth MacMillan *Mayerling* című neoklasszikus balettje tér vissza az immár felújított színpadra.

EGY KIS SÉTA

Amíg személyesen is ellátogatunk az épületbe, érdemes gondolatban és lélekben is felkészülni a nem mindennapi élményre. Már a dalszínházhoz közeledve fel fog tűnni a főhomlokzat gyönyörűen megtisztított mészkőburkolatának friss színe, a szintén megtisztított szfinxek és kőszobrok, a restaurált sgraffito a kocsiathajtóban,

a cserélt diszburkolat, nem beszélve a főhomlokzati új diszkivilágításról. Közelebb érve a kerámiaelemek, a gorgófejek és az épület másik három oldalának újraszínezését érdemes megtekinteni, de megakadhat a szemünk a felújított – kisebb részben az eredetiek alapján újragyártott, korszerűsített – ablakokon, amelyek mögött új függönyök lebbennek. Ha felnézünk a tetőre, új bádogozást és a teljes szoborparkot láthatjuk. A szellőzőkürtő-díszeket nem biztos, hogy az utcáról meg tudjuk szemlélni, de ezeket is restaurálták, illetve a menthetetleneket szintén újragyártották.

Az Előcsarnokba lépve kipótolt, szakszerűen lekezelt mozaikpadlón, lecsiszolt műkölépcsőn, tisztított, eredeti színeiket visszakapott képek és frissen aranyozott dongaboltozatok alatt, metálozott díszek között járhatunk. A kabátunkat megújított pultra tehetjük a ruhatárban, a földszinten két plusz mosdót is igénybe vehetünk, és ha még előadás előtt elfogyasztanánk egy szendvicset vagy finom süteményt, tisztított, pácolt ajtókon keresztül, megújított falikárpitok mellett elhaladva, új parkettákon érkezhetünk a Nagybüfébe, ahol a kiszolgáló pultok visszakerültek a falak mellé. Miután kellőképp kiélveztük a gasztronómiai élményeket, két új, a karzati lépcsőházba telepített lifttel is megközelíthetjük az okosfunkcióval ellátott ülőhelyeket. Ha a földszintre szól a jegyünk, immár egyetlen tömbben elhelyezkedő széksorokban foglalhatunk helyet, amelyeknek a száma így csökkent, viszont a nagyobb sortávolság miatt kényelmesebbek, és ez az elrendezés az akusztika szempontjából is várhatóan előnyösebb. A földszinti zöllyepáholyok fa elválasztó eleme nádfonattal lett helyettesítve, ami jobban segíti a levegőregést, így szintén jót tesz az akusztikának. Ha körbepillantunk, újragondolt fényviszonyokat, szebben megvilágított kupolát láthatunk majd. És az eredetinel is jobb állapotba hozott, átalakított csillárt, aminek elhalványuló fényei egyet jelentenek: kezdődik az előadás!

Fotó: Berecz Valter

KIHÍVÁSOK ÉS INTÉZMÉNYI SIKEREK

Két kiemelt munkatársa is van a Magyar Állami Operaháznak, akiknek erőfeszítése jelentősen hozzájárult az elmúlt évek beruházásokhoz kapcsolódó sikereihez. Dr. Főző Virág főigazgató-helyettes, valamint Józsa Anka PhD beruházó főépítést és üzemeltetési igazgatót prof. dr. Kásler Miklós miniszter megbízásából dr. Rétvári Bence, az Emberi Erőforrások Minisztériumának parlamenti államtitkára elismerő oklevélben részesítette tavaly, a szakterületükön végzett áldozatos munkáért, amivel az OPERA Eiffel Műhelyháza létrejöttét segítették. A két vezető ugyanilyen erőbedobással dolgozott, és legalább annyi kihívással találkozott a dalszínház felújítása kapcsán is.

Először dr. Főző Virágé a szó, aki idén jubileumot is ünnepel: épp márciusban lesz húsz éve, hogy az OPERÁ-nál dolgozik, mely idő alatt számos projekt megvalósulását segítette. Ezek között az Operaház felújítása a legnagyobb számú, ha a pénzügyi oldalt nézzük. „A szívemhez mégis közelebb áll az OPERA Eiffel Műhelyháza, hiszen azt csaknem a semmiből hoztuk létre, és új dimenziót nyitott mind az intézmény, mind a hazai

operajátszás tekintetében. Az Erkel Színház előbb-utóbb elkezdődő komolyabb felújítása volumen és jelentőség szempontjából a harmadik helyen áll majd” – kezdi a beszélgetést.

Az Operaház esetében 2014-ben kezdődtek az előkészületek, a 2015-ös és 2016-os kormánydöntések után a munkálatok 2017 nyarán indultak. Ahogy az köztudott, a munka előrehaladtával részleges korszerűsítésből kormányzati szándékmódosulással teljes felújítás lett, amely a tervezett egyetlen évad helyett csaknem öt szezonnyi időt vett igénybe. A fő játszóhely több évig tartó bezárása azonban számos veszélyt rejtett a több ezer főt foglalkoztató intézményre nézve. „Az épülethez ragaszkodó közönség réteg ez idő alatt óhatatlanul kopik, ami nagy veszteség számunkra, és ez a kedvezőtlen változás a műsorpolitikánkat is érintette. Az állami támogatások az OPERA dolgozóinak bérét fedezik, a működésünket azonban már a bevételekből finanszírozzuk. Fontos, hogy ez a szám minél magasabb legyen, és ebben az Operaháznak kulcsszerepe van, hisz ez az épület a keresztfinanszírozója a többi létesítményünknek. A színpadméretek és a technikai lehetőségek hiánya miatt az Erkel Színház nem tudta átvenni teljes mértékben az Operaház szerepét,

Fotó: Berecz Valter

Fotó: dr. Főző Virág - Fotó: Emmer László

ami a társulat szétmorzsolódását is könnyen magával hozhatta volna. Mivel bizonyos szerzőket, darabokat nem tudunk játszani, azok a művészek, akik épp abban a repertoárban erősek, kevésbé jutottak lehetőséghez. Nehéz volt őket az énekesi pályán tartani” – mondja.

Az OPERA azonban nem adta fel, inkább minden erejét latba vetette. Ezen a ponton különösen fontos volt az összhang, ami a vezetés, annak csúcsein pedig Ókovács Szilveszter főigazgató és dr. Főző Virág főigazgató-helyettes közös munkáját jellemzi. „Egy ekkora projektet nem is lehet összetartva – mondja dr. Főző Virág, hozzátéve, hogy a megfelelő ütemben való

A felújítás eredetileg a színpadtechnika teljesen új alapokra helyezését, a nézőtéri székek cseréjét és okosfunkcióját, a zenekari árok bővítését, a vizesblokkok felújítását, valamint az elektromos hálózatok kiépítését és cseréjét foglalta magába. „A beruházás sokkal nagyobb volumenű lett, mint ahogy indult, nem állítom, hogy nem okozott nagyon komoly fejtörést, hisz hosszabb ideig maradtak el a bevételeink és maradtak nálunk a bérlemények kiadásai, de az eredményt látva elégedett vagyok, a közönségforgalmi rész gyönyörűen megújult, összességében fantasztikus eredmény születik.”

Nem is gondolnánk, hogy az Operaház újbóli nyitása és az Erkel Színház várható bezárása lényegében nem érinti a szervezeti működést, kevés olyan terület van ugyanis, ahol a működési struktúra az ingatlanokhoz kötődik. Fontos újdonság azonban, hogy a magánénekesek három évre szóló szerződést írhatnak alá, megalapozva a jobb tervezhetőséget és a magasabb nívót is. De nem csak az énekesek érezhetik magukat elégedettebbnek. „Az OPERA humán erőforrás-menedzsmentje az utóbbi egy-két évben nagyon sokat fejlődött. Ennek eredményét a tavaly decemberben kitöltött társulati kérdőívből is kiolvashat-

haladást számos más módon is segítették. – A felújítás során felmerülő, kifejezetten színház-szakmai kérdéseket igyekeztünk minél alaposabban, minél gyorsabban megválaszolni, a határidők betartását is szigorúan vettük, és a műhelyeink is besegítettek a munkába. A színpadi vasfüggöny vászonborítását például a festőműterem munkatársai készítették, de az adminisztrációnak, ezen belül a Beszerzési osztálynak is sok tennivalót adott a projekt. A nézőtéri székeken kívül minden területre (pl. lámpapark, gyengeáram, hangtechnika, IT) az OPERA indított közbeszerzést, ennek anyagait mi állítottuk össze, mi véglegesítettük. Szinte valamennyi szakterületünk részéről szükség volt közreműködésre” – árulja el a főigazgató-helyettes.

Eiffel Műhelyház Újjászületésnap, 2021 | Fotó: Nagy Attila

© Eiffel Műhelyház Újjászületésnap, 2021 | Fotó: Nagy Attila

duk – meséli dr. Főző Virág. – A munkavállalók meglehetősen pozitívan nyilatkoztak, elégedettek, de továbbra is prioritásként kezeljük ezt a kérdést: ha ők jól érzik magukat, és azt látják, hogy gondoskodik róluk az intézmény, többet hoznak ki magukból is, és komolyabban veszik a munkát. A kérdőívben nagyon sokan jelezték, hogy egyértelműen azért dolgoznak itt, mert az intézmény szerelmesei. Nem »csak« a pénzkereseti lehetőséget látják az OPERÁ-ban, hanem a műfaj és a kultúra értékeit is. Azt gondolom, ez garancia az ő munkájuk minőségére is.”

A visszaköltözés február elején-közepén veszi kezdetét, folyamatosan zajlik majd, és a kollégák akkor foglalják el helyeiket, ha már tényleg csak egy-két szöveget kell beütni a falba. „Természetesen a beköltözés után is fognak dolgozni restaurátorok itt-ott, illetve a nézőtéri székek beszerelése is az utolsó fázisok között szerepel, de ezek a munkálatok már nem zavarják a február utolsó harmadától kezdődő színpadi próbákat. Ugyanakkor nélkülözhetetlenek a kollégák, mert ahogy az Eiffel Műhelyház belsőépítészetét is a saját munkatársaink áldozatos feladatvállalásával raktuk össze, úgy itt is, az Andrassy úton is szükségünk lehet rájuk – csak egy operás dolgozik úgy, ahogy ők, valóban az OPERÁ-ért” – mondja a főigazgató-helyettes.

Az OPERA munkatársai hasonlóan fognak visszarendeződni, mint ahogy előtte dolgoztak, leszámítva természetesen azt, hogy a műhelyek otthona immár az Eiffel Műhelyház. Az Operaházba kerül vissza a balett-társulat, valamint az igazgatóságok nagy része. A 2022 végére elkészülő Hajós utcai Üzemházban – új nevén majd a Simándy épületben – is működik majd igazgatóság, néhány nagyobb osztály, de több emeletet igénybe véve itt lesz az OPERA Énekkarának bázisa is. „A Magyar Nemzeti Balettintézetnek az Operaház, a Gyermekkarnak a Simándy épület ad helyet, egészen az OPERA Campus létrehozásáig, ahol közös osztályokba, művészeti iskolába járhatnak majd a növendékek az Eiffel Műhelyház tőszomszédságában.”

Az Andrassy úton tehát visszatér az élet a régi kerékvágásba, de mi a helyzet a II. János Pál pápa téren? „Az Operaház bezárása miatt az Erkel Színház nagy terhelésnek volt kitéve – világít rá a főigazgató-helyettes. – Négy és fél év alatt, illetve a felfutásul elécsatolt négy esztendő alatt elhasználódott, továbbá a művészi munkához szükséges terek sem adottak és a színpadtechnika is elavult, pontosabban szólva: nincs. E három dolog miatt döntöttünk úgy, hogy tavasszal leállítjuk a működést, és javaslatot teszünk a kormányzatnak a felújítás lehetőségeiről. Az OPERA Campus, tehát a többcélú oktatási »univerzum« megépítése mellett ez lesz a legújabb kihívás az intézmény életében: újabb, többéves terv, alkotó folyamat lehet.”

ÉPÍTÉSZETI ÉRDEKESSEGEK ÉS FONTOS RÉSZLETEK

Kanyarodjunk vissza az Operaházhoz és adjuk át a szót Józsa Anka PhD beruházó főépítésznek, üzemeltetési igazgatónak, aki számos építészeti különlegesség és szakki-fejezés tudója. Ezek közé tartozik a Design & Built is, amely az Operaház felújítása kap-

© Fotó: Berecz Valter

csán többször elhangzott. „Mindez azt jelenti, hogy a tervezés és a kivitelezés egyszerre történik. A kivitelező a Laki Épületszobrász Zrt., az Épkar Zrt. és a West Hungária Bau Kft. hármas konzorcium, alvállalkozójuk pedig a Zoboki Gábor vezette ZDA-Zoboki Építésziroda, amelynek tervei alapján készült a felújítás. A kivitelezés határideje 2022. március 10.” – mondja, hozzátéve, hogy az ütemtervet azért is kell komolyan venni, mert a megnyitó előtt még próbaüzemet is kell tartani, időt kell szánni az új színpadtechnika vezérlőrendszerének tanulmányozására, és február közepétől megkezdődnek a színpadi próbák is. Ennek megfelelően a díszletek már februártól elkezdtek megérkezni az Andrassy útra az Eiffel Műhelyházból.

Apropó színpad. A felújítás egyik legfőbb eleme a színpadszerkezet cseréje volt, ami az eredeti tervek szerint került kivitelezésre és 2020 elejéig meg is történtek a nagy szer-

kezeti felújítások, a vezérlés 2021 folyamán települt. Utóbb egészítették ki az elképzelteteket egy fontos részlettel: a színpad szélén lévő ún. utcavilágítás függesztve lesz az eddigi álló megoldás helyett, amit a táncosoknak, illetve végső soron minden művésznek eddig rendszeresen kerülni kellett. „A legmagasabb szintű eszköztárat adjuk az alkotóknak és a művészeknek, hogy ők is a legmagasabb szintű produkciót hozhassák létre” – fűzi hozzá Józsa Anka.

A nézők tehát egyre nívósabb előadásokat láthatnak, és ehhez a jobb akusztikai körülmények is hozzájárulnak majd. A korábban említett, Ybl Miklós koncepcióját követő széksor-elrendezésen és a zsöllyepáholyoknál tett változtatáson túl a hangélményt úgy javítottuk, hogy a széksorok alatti zengőteret összenyitottuk a zenekari árokkal, ami jelentős változás. Ezt az összenyitást egyébként akár meg is lehet szüntetni, így kísérletezni lehet a különböző hangzásokkal. Józsa Anka a jobb világítás titkát is elárulta: a nézőtéri csillárt rekonstruálták, égőit az eredeti gázgöket imitálva, Ybl elképzelése alapján felfelé állnak, azaz az eredeti világítást idézik vissza. Újdonságként, a 21. század megoldásait kihasználva a Lotz-freskó is külön világítást kapott, ennek reflektorait a csillárra szerel-

© Józsa Anka PhD | Fotó: Emmer László

ték fel. Természetesen a mellvédeken található falikarokat is újragyártották, és minden fényforrás mai technológiával működik.

A közönségforgalmi terület az eredeti elképzelésekhez képest korábban, azaz a most lezajlott felújítás alkalmával frissült fel egy olyan színterv alapján, ami az auditorium eredeti freskóiból és seccóiból alakult ki. Bár legutóbb 1981-84 között is zajlott felújítás,

több, ekkor keletkezett hibát és az azóta eltelt több mint harminc év sérüléseit, kopásait is javítani kellett.

A nézőket közvetlenül nem, a művészeket és az operai dolgozókat azonban annál inkább érintő változások között már említettük a balett-társulat visszaköltözését az Operaházba, ám arról még nem esett szó, hogy pontosan hová térnek vissza. „Az Andrássy úti Ybl-palota harmadik-negyedik emelete lesz a Magyar Nemzeti Balett bázisa, ahol a meglévő három terem belsőépítészeti felújításával, az alacsony álmennyezetek megszüntetésével megfelelő, kellemes térérzetet alakítottunk ki. Mivel az egykori festőműterem az Eiffel Műhelyházba költözött, a megüresedett terekben a balettművészek összpórára is alkalmas területen tudják bepróbálni a darabokat, az ötödik emeleten pedig háziszínpaddá alakult az egykori festőműterem galéria. A szólista öltözők teljes felújításával, mosdóblokk-bővítésével ez a rész is 21. századi színvonalúvá vált” – részletezi a beruházó főépítész.

A teljes backstage-zóna generálfelújításon esett át. Az üzemi területeken az eredeti térstruktúrák visszaállításával és az eredeti fűdémszerkezetek megmutatásával az OPERA arra törekedett, hogy visszaállítsa az építészettörténetileg helyes térsorokat. Néhány felújítási munkát a márciusi megnyitó után fejeződik be. A Hajós utca 13-15. alatti volt Lakatosműhelyt és a Révai utcai volt Cipésműhelyt az OPERA saját hatáskörben fogja felújítani, a felújításból kimaradt Királylépcső és a kerengő, valamint a Székely Bertalan terem generálfelújítása pedig még várat magára. 2022 nyarán a két új karzati liftet majd az ötödik emeletig viszik, hogy könnyen elérhetővé váljon az itt kialakított multifunkcionális tér, a 380 m²-es Medgyaszay Tetőterem. A Simándy épületben lévő énekkarri bázis, adminisztrációs és üzemi területek felújítása a szerződésmódosítások miatt lassabban halad, de megéri várni, mert minden adminisztrációs iroda megfele-

lő helyet kap, 1000 m²-en biztosítják a felnőtt és gyermek énekkar elhelyezését, a próbatérmet hűtést, és stabil frisslevegő-áramlást kapnak. A sok átalakulás közepette néhány dolog biztosan nem változik. A nézőtéri csillárt, mint 1884 óta folyamatosan, most is változatlanul kézi erővel mozgatják majd, mert így a legbiztonságosabb, és megtartják azt a technikatörténet szempontjából érdekes, eredeti szerkezetet is, amit a hátsó színpad mögötti folyosón Medgyaszay István alakított ki, amikor először hozzányúlt az épülethez 1912-ben. Egy csapóajtót képzeljünk el, amelyen keresztül a díszleteket adták le a színpadszintre. Azonban még ennél is fontosabb – ha nem a leglényegesebb –, amire szintén számíthatunk: a művészek, az alkotók és az OPERA dolgozóinak kiapadhatatlan lelkesedésére, amivel az opera ügyét az újraindítás után talán még odaadóbban szolgálják majd. ○

Jó irány, új sebesség

Szerző: Filip Viktória

Márciusban újra kitárulnak az Operaház kapui, melynek jelentőségét és inspiráló erejét jól mutatja, hogy ebből az alkalomból maga a főigazgató is új szerepbe bújik. Ókovács Szilveszterrel *első operaházi rendezés*éről, a *Hunyadi Lászlóról*, és a pincétől a padlásig megújult dalszínház missziójáról beszélgettünk.

Az OPERA főigazgatójaként Erkel Ferenc életművének gondozása, a zeneszerzői kultusz erősítése kiemelt célja, gondoljunk csak a nemzeti zeneszerzőnk születésnapjához kötődő Magyar Opera Napjára, a lemezfelvételekre, a New Yorkban is bemutatott, felújított *Bánk bán*ra, a Kárpát-Haza OperaTúrára vagy az OperaKalandra. Nem meglepő, hogy Erkel egyik operáját tette meg az Andrássy úti Ybl-palota többnapos megnyitójának egyik ékkövének, de miért a *Hunyadi László* mellett döntött?

A fiatal Erkel, aki szinte a semmiből robban be a főváros zenei életébe, éppen a reformkor fináléjába érkezik, és első operája máris remekmű – a *Bátori Máriát* inkább tekintsük sikeres „nulladíknak” – a magyar történelem talán legizgalmasabb időszakát veszi célba. Ez a mű teljesen Erkel kezétől való, szemben többi darabjával, ahová már a fiai is be-dolgoztak, és a Hunyadi méltatlanul került a *Bánk bán* árnyékába. Lisztnek is bejött, ettől végképp megnyugodtam.

Fotó: Emmer László

Rendezőként is a Hunyadiat választotta operaházi debütálásához. Egy magasabb nézőpontból ábrázolt korhű darabot szeretne színre vinni, mellyel az újranyitott Operaház művészi és technikai lehetőségeit kívánja bemutatni. Mesélne erről részletesebben?

Itt most minden vektor egy irányba mutatott. Egy 1884-es épület újranyitására magyar darab illik, ráadásul Erkel Ferenc volt a főzeneigazgató anno, adja magát egy Erkel-opera. A nyitó opera-előadás jó, ha a nagyközönség tetszését elnyeri: ez leginkább egy korhű színrevitelrel érhető el – ráadásul ezt a módot ma mindenképpen nehezebb, minőségibb kihívásnak érzem, mint a modernizálást. A főzeneigazgató, Kocsár Balázs is rajong Erkelért, és a Hunyadiéval évekkal ezelőtt Debrecenben már bemutatott egy előadást, amely az ósváltozatra épült. Én is úgy éreztem, hogy a 2012-ben felvett lemezünk nyomán most már Budapest is megérett az Erkel-remekmű restaurálására, elég volt az átdolgozásból, ráadásul az ósváltozat is szépen összezsugorodik egy korhű előadással. További ösztönző volt a különös és ködös állapot, ami egy építkezés végét mindenképp körülengeli: egyszerűen nincs ember, aki meg merné mondani előre, mennyi próbalehetőségünk lesz az új színpadon, miféle gépeket, technikát tudunk abban a meghatározhatatlan időben beüzemelni? És ha már ennyit kellett várni, jó volna, ha a produkció az Ybl-palota összes színpadi trükkjét meg tudná mutatni a nézőknek. Külső rendezőt ilyenek nem tehet ki az ember. Az OPERA Eiffel Műhelyházát a gyártóműhelyek miatt is építettük kilenc éven át: egy efféle nagyszabású alkotásban a díszlet-, jelmez- és kellékkészlettel ők is megmutathatják magukat, ahogy az előadásban a Palotás jogán a balett-társulat, sőt, majd érdemes figyelni, a balettintézetünk is benne lehet, sőt, a gyermekkarunk is találunk kis helyet – egyszerűen mindenki részt vehet ebben a produkcióban a zenekar, énekkar, szólóisták mellett. Végezetül,

ám nem utolsósorban, már a 2012-es premier-nél is észrevettem magamon, hogy legszívesebben vezetném a rendező kezét, de persze, visszafogtam magam. Van ugyanis egy teóriám a Hunyadi szerepéről a reformkor végén. A mű vége itt a kulcsmomentum, ide eddig nem látott megoldást tervezünk.

Több kamaraopera koncepciója is fűződik a nevéhez, melyek közös jellemzője az újszerű perspektíva vagy épp a különleges kombináció. Bach basszus szólókantátáinak színpadra álmódott verziója a *Keresztkantáták*, két Mozart-töredék összeillesztéséből keletkezett *A kairói lúd*, avagy a *rászedett völgyégy*, Nietzsche és Wagner kapcsolatáról szól a *Siegfried-idill*, egy *Puccini-vonósnyegyes* és a *Turandot* dallamai ihlették a *Krizantémok*, avagy *Liü halálát*, a *Kádár utolsó beszédének* nyomozó hangulatát a *trapézpince* és az *archív felvételek árnyalták*. A Hunyadinál milyen csavarra számíthatunk?

Volt még más is: a *Máté- és János-passió* félscenizált előadásai, két röpopera-téma és -szöveg, jövőre egy *Artaban* című szeánsz, de több egyfelvonásos balett a szuggerálásomra készült (*Megboldult bolygó* – Glasszenére, *Marsbéli krónikák* – Solaris-zenére, *Beatlecracker*, és négy másik, még meg nem valósult táncötlet). Képtelen lennék alkotó munka nélkül létezni az OPERA élén, a kreativitás lételemünk. A Hunyadi esetében már az is csavar, hogy kit választottam alkotótársul: azt a Lisztópád Krisztinát, aki számos jelmezt tervezett már nekünk, de díszletet még sosem. Kriszta a hegyeket is elhúzná, harapja a munkát. Félelmetes koncentrátsággal és folyamatos jelenléttel dolgozik bő egy éve velem a hatalmas terveken. Oláh Gusztávig, Forray Gáborig kell visszamenni, azóta nem volt senkinek ekkora tervezői feladata az Operában: csak jelmezből háromszázat kellett rajzolni. A díszletről pedig csak annyit, hogy minden felvonás más látványt kap, és a

nyitókép, a pompás nándorfehérvári győzelem helyszíne eddig sosem látott, igaz megközelítésben kerül elénk.

A Bánk bán esetében is az ősváltozat szerepel az OPERA műsorán, a Hunyadi László is az erkeli eredetit veszi alapul. Miért fontos visszatérni a „tisztá forráshoz”, és mely pontokon várható visszaigazítás?

A 2012-es stúdió CD-nél még intuitív módon ragaszkodtam hozzá, hogy Héja Domonkos az ősverziót vegye fel saját, egy évvel korábbi ősbánk-lemeze után, de valójában csak a lemezfelvételen hallottam, mi mellett vokoltam: a zenék tetszetek, ám a szöveg elborzasztott. Aztán érkezett Kocsár Balázs, és éveken át nyomasztott azzal, hogy ha valóban komolyan akarjuk venni Erkel, akkor játszunk azt, amit ő valóban megírt, és rávett, hogy ne csak felületesen nézzek az anyagra. Igaza volt, az átdolgozó Radnai-Oláh-Nádasdy trió bár jót akart a harmincas évek közepén, ám egy tökéletes művet összeráztak, mint egy kaleidoszkópot, és szép, új szöveggel, de szinte egy másik operát adtak utána már Hunyadi cím alatt nyolcvan éven át. Csak egy példa: Mátyás darabnyitó áriájának lassú részéből más hangnemben, másik felvonásban, más szöveggel más szereplő (Mária)szólószáma lett, a strettaból pedig ugyancsak más hangnemben, másik felvonásban és más szöveggel egy hármas! A szöveg is másként mutatja magát, hogy részletesen foglalkoztam vele: Egressy Béni prozódiját több helyen javítanom volt muszáj, néhány régi kifejezés pedig ismeretlen vagy zavaróan mást jelent ma, így minimális beavatkozásra szükség volt most is, de képei költőiek, alakjai eleve nebbek és színesebbek. Tehát érdemes hozzá is visszatérni, szó nem lehet többé az eredeti librettó kidobásáról. A Hunyadi eleve remekmű, nem holmi alapanyag!

Emlékezetes volt, amikor 2017 nyarán, a Csillagóra Gálán utoljára gördült le a függöny az Operaházban. Falstaffra bízta akkor a Ház kulcsát, aki jól megtréfált bennünket, hiszen hosszúra nyúlt a várakozás a nyitásig. Azonban legalább ennyire hosszú azoknak a munkálatoknak a listája is, amiket ez idő alatt elvégeztek: az eredeti terveken túl a kormány az épület teljes megújítása mellett döntött. Intézményvezetőként mely fejlesztéseket tartja a leglényegesebbnek a művészek szempontjából, és melyek a legnagyobb változások, amik a közönséget érintik?

Mindenki megkönnyezte azt a Himnuszhangra történt vasfüggönyzárást, pedig nem sejtette senki, hogy tíz hónap helyett ötvenhét hónap múlik el. Valóban, teljes felújításra változtatták a döntést, így most már egyebek mellett új vasfüggöny megy majd fel, a színpad technikájában az Ybl-féle struktúrát megtartottuk, csak minden halkabban, gyorsabban, magasabbra, mélyebbre és sokkal megbízhatóbban működik majd, valóban világszínvonalon. A zenekari árok visszabővült eredeti méretére, a színpad előszínpadot kaptott, a nézőtér is felvette az 1884-es alakját, új akusztikai elemeket építettek be, illetve vissza. A székek is újak, és a nagyobb sortávolsággal együtt kényelmesebbek is. A páholyokat már csak egyben adjuk el, a karzaton állóhelyek is válthatók, de partitúra-olvasó pozíciókat is kialakítunk. A Ház szépségéért nem aggódunk, a nézők el lesznek ragadtatva, a társulatnak viszont a backstage világ fontos, így még mondunk addig pár fohászt.

A felújított épület rejt valamilyen új missziót?

Az biztos, hogy az intézmény nevét innentől nagybetűkkel írjuk (OPERA), és ezt szimbólumnak is szánom. Európai első vonalas szintre kell most már fejlődnie operajátásunk-

nak, minden infrastrukturális feltétel adott immár ehhez. Misszió ez is, de az is, hogy a produciók értékéhez méltón magasra tervezett helyárok mellett a magyar közönség is bejusson az Ybl-palotába, ne csak a fizetőképes külföldi. Minőségi turisztikai és gasztro-

nómiai szolgáltatást nyújtunk nap közben is, és habár a közönségnevelés bázisa az OPERA Eiffel Műhelyháza lett, kétféle gyermekelőadást az Andrassy úton is viszünk majd.

Az Eiffel Műhelyház októberi hivatalos átadóján kiemelte, hogy annak rendes, huzamos és komplex működésétől a materiálison túl a humán értékek kinyerését várja, a felkészülés, a kísérletezés és a megtalálás erejét használva. Milyen elvárásokkal tekint az Operaház újrainyitása elé?

Az Operaház visszakapcsolása egy defibrillátor hatásához hasonló: turisztikai értelemben mindenképpen, de valamennyire művészileg is öntudatlan állapotból éledünk újra. Két vadonatúj varázsolt épületkomplexumunk egyenként is hatalmas, de komplementer működésükkel az európai értelemben főváros, az európai kultúra őrhelye, Budapest méltó intézményt kap. A Jókai utcai zenekari centrumtól és rendpróbatertemről végleg, az Erkel Színházról pedig egy időre elbúcsúzunk ugyan, de az OPERA Eiffel Műhelyháza 2022 februárban öt új próbatertemmel bővült, a meglévő kettővel és az Ybl-palota három ballelt termével, valamint az ott kialakított két új, nagy próbahellyel, az új rendezvényteremmel, továbbá a kórus nyárra elkészülő két üzemházi kartermével előáll az az eszköztár, amely a szokásos terhelés, a - különböző fázisokban, de - egyszerre próbáló öt-hét opera- és balleltprodukciónak valódi inkubátorként működhet. A komoly fejlesztések után komolyan kell venni magunkat és a közönségünket is, akik komoly árértékért jönnek el hozzánk. Mire az OPERA Campus terv is megvalósul, és elindulnak iskoláink az Eiffel tőzsomszédságában, tehát 2024 végére, 2025 elejére már mindenki látja, érezheti, miféle feladatnak indultunk neki 2011 nyarán: fordult a nagy hajó, és immár európai szintű utazósebességgel tart a jó irányba. ○

„Szerелеmben egyesülve a halálíg”

Szerző: Böcs Annamária

Vagyis ILVBIDT: In Liebe Vereint Bis In Den Tod. A betűk egy gyűrűn szerepeltek, amelyet Habsburg Rudolf adott Vetsera Mária grófnőnek utolsó együttlétük előtt. A közös öngyilkosság, enyhe örülettel fűszerezve, nem egyedi történet a balett világában, gondoljunk a *Rómeó és Júliára* vagy az *Anna Kareninára*. A *Mayerling* című balettben azonban a rettenet nem pusztán a fantázia szüleménye, fokozatosan rántja magával a nézőt olyan mélyre, ahogyan a harmincegy éves ingtag trónörökös tette ezt egy tizenhét éves kamaszlánnyal. MacMillan koreográfiája *ismét az Operaházban*.

1889. január. Erzsébet királyné egyetlen fia kezd végleg elveszteni egyensúlyát, nem találva a kiutat a bizonytalan politikai helyzet, az uralkodókra kényszerített érdekházasság, a melankólia, a depresszió és a drog teremtette labirintusból. Öngyilkossági gondolatai vissza-visszatértek, majd megfogantak egy rajongó fiatal lány szerelmétől. Ő maga nem is sejtette, hogy száz év sem telik el, de tragikus sorsa és döntései a Royal Ballet ikonikus balettjének alapjait képezhetik majd, és jóllehet a jelen embere talán kevésbé tud mit kezdeni Rudolf társadalmi és egzisztenciális problémáival, a lelki diszharmóniája okozta tragédiák sajnos nem ismeretlenek szá-

munkra ma sem. A neoklasszikus balett valamennyi eleme adott: mayerlingi vadászat, kastély, születésnap bál, szerelem, végtelen szenvedély, majd a tragikus halál. Ami miatt szó szerint *neo* – vagyis újszerű a klasszikus baletthez képest –, hogy végig érezhető az élet realisztikus keserűsége. Itt a királyok-királynők-kastély hármasa nem *A hattyúk tava* fennkölt koncepciója, hanem a vérfoltos valóság. Talán éppen ez volt az oka, hogy a társadalmi, egzisztenciális válságon alapuló történet megfogta Sir Kenneth MacMillant, aki egyébként vonzódott a Habsburgok történetéhez és Liszt Ferenc zenéje alá merész koreográfiát alkotott.

Az 1978. február 14-i premier után egyértelművé vált, hogy egy meghatározó mű született, ami a férfi főszereplőtől élénkebb, és komolyabb fizikai teljesítményt vár el, ahol a férfi test nem pusztán a nő tartó eleme és kísérője, hanem hús-vér karakter. A premieren David Wall, de később Johan Kobborg, vagy Sergei Polunin is táncolta a szerepet, kihívás elé állítva valamennyi táncost. A mozgásanyag ugyanis szintén áthágja a klasszikus balettek szabálykövetését, *off-balance*-ok, érdekes formaváltások utalnak arra, hogy itt tényleg felborult minden normál észjárás, és szó szerint vett egyensúly. Ahogy a koreográfus másik darabjában, a *Manonban*, itt is minden felvonás tömegjelenettel kezdődik. A társadalmi kép után MacMillan közelíti és szűkíti a fókuszunkat az egyén, és annak érzései, sorsa, tragédiái felé. Valóban látjuk Mária személyiségét, aki gyermeki szenvedéllyel vonzódik Rudolffhoz és egyben devianciáihoz, hiszen ezek összekapcsolódnak, értelemszerűen áldozat, a szó szerinti és átvitt értelemben is. Jóllehet több forgatókönyv létezését – beleértve a pár szándékos meggyilkolását is – lehetőségként vetik fel a történészek, a feszültséget a végkéjfeletig fenntartó balettművet nézve mi nem gondolunk más scénárióra. A néző teljességgel hiteles és szenvedélyes képeket lát, a szerelem és az örület színpadi összeolvadását. A *The New York Times* premierről adott jellemzése szerint is kellő érzékenységgel, részletgazdagsággal bemutatott műről van szó, a Royal Ballet magas szintű technikai szintje is tagadhatatlan.

MacMillan akarata ellenére saját tragédiáját is ikonikus koreográfiájába véste: 1992. október 29-én a Covent Garden kulisszái között halt meg, mégpedig szívrohamban, a Mayerling ismételt színpadra állítása közben. ○

Időhurkok szorításában

Szerző: Pallós Tamás

Parsifal díszletfestés az Eiffel Műhelyház Oláh Gusztáv festőműtermében | Fotó: Nagy Attila

Két év csúszással, az ideai nagypéntekre várható az *új Parsifal bemutatója* a Magyar Állami Operaházban. Almási-Tóth András rendezése váltja Mikó András 1983-tól, harmincöt éven át játszott klasszikusát. Kocsár Balázs karmester és a rendező hasonlóan gondolkodik Wagner összegző művéről; és az idő kitüntetett szerepét mindketten kiemelik.

A főzeneigazgató, Kocsár Balázs a gyerekkora felidézésétől indult, hogy a *Parsifal* jelentőségét önmagára vonatkozóan megvilágítsa: „Életem egyik kulcsdarabja. Ez a mű hozott vissza a műfajhoz. Édesapám révén számomra még a kortárs zene sem volt idegen, de általános iskolásként az Operaházban és az Erkel Színházban látott-hallott előadások annyira kiábrándítottak, hogy úgy éreztem: egy életre végeztem az operával. Aztán zeneakadémistaként, 1985-ben kijutottam Bayreuthba, ahol egy ifjúsági zenei találkozón vettem részt. Ingyenyjegyeket kaptunk a Festspielhausba, és az első előadás, amire elmehettünk, a *Parsifal* volt. Engem nem

vonzott, úgyhogy ajánlgattam a jegyemet a diáktársaimnak, de ők rábeszéltek: ha már itt vagyunk Bayreuthban, nem hagyhatom ki. Az a csoda, ami ott ért, egy életre meghatározta a jövőmet. James Levine vezényelt, Götz Friedrich rendezte az előadást. Levine tempóival minden idők egyik leghosszabb *Parsifalja* elementáris drámai, színpadi és zenei hatást gyakorolt rám. Revelációként hatott. Rádöbentett, ha így is lehet operát játszani, így is lehet muzsikálni, akkor ez nagyon izgalmas műfaj. Bécsbe kezdtem járni, a Staatsoper Claudio Abbado főzeneigazgatósága alatt a fénykorát élte: Domingo, Pavarotti, Carreras, Bernstein, Carlos

ALMÁSI-TÓTH, KOCSÁR

Parsifal streamfelvétel - Bretz Gábor, Kovácszá István, Szántó Andrea | Fotó: Kummer János

első felének operai tradícióiban gyökerezik, nem kis olasz és francia hatást mutatva; a végpont, a *Parsifal* viszont – ha nem is teljesen más – a komponista abszolút egyéni zenei nyelvének kiteljesedése. Számomra az a legfontosabb, hogy olyan előadást hozunk létre, amely egységbe kovácsolja a zenét és a történetet, kitöltve a wagneri időt, azokat a hatalmas monológokat, lassú jeleneteket, amelyeket mai rohanó világunk ritmusához szokva »túlfogalmazottnak« érezhetünk. Mi hús-vér emberekkel történő, reális szituációkat, konfliktusokat szeretnénk megjeleníteni. Úgy, hogy a szöveg »ne lassítsa le« a drámai történet lendületét. Minden egyes szót, gondolatot, amit Wagner a zenébe öntött, mai

Kleiber... Fantasztikusabbnál fantasztikusabb élmények értek. Húsvétkor aztán megnéztem itthon is a *Parsifal*t, pontosabban meghallgattam egy páholy mélyéből. A zene varázsa megint csak lenyűgözött. Az említetek alapján főzeneigazgatóként érzem, hogy milyen komoly a felelősségünk. A műveknek a lehető legmagasabb színvonalon kell megszólalniuk, hiszen a nézőtérén mindig ül valaki, akinek az a bizonyos előadás lesz az első, ami majd meghatározza az illető viszonyát az operához.”

A bemutató Kocsár Balázs karmesteri életében is premier: „A *Parsifal*t először fogom dirigálni. Korábban már szóba került, hogy elvezényelem a művet, de miután megtudtam, hogy a színház új rendezésben kívánja kiállítani a darabot, a közel negyven éven át futó Mikó András-féle előadást Kovács János karnagy úrral elbúcsúztattuk, én pedig megvártam Almási-Tóth András rendezését.”

A komponistáról és e zenedráma kihívásairól szólva saját *Parsifal*-képét is megosztotta: „A Wagner-repertoárt nézve *A bolygó hollandi*, a *Tannhäuser* és a *Lohengrin* még a 19. század

impulzusokkal próbálunk élő-elevenné tenni. Andrással arra törekszünk, hogy mindvégig fenntartsuk a nézők figyelmét. A *Parsifal* a prelúd első hangjától a harmadik felvonás lecsengéséig egyetlen hatalmas ív. Egy másik dimenzióba visz, mintha egy szeánsz vagy egy meditáció részesei lennénk. Számomra a *Parsifal* a nyugalom és a bölcsesség forrása.”

Almási-Tóth András rendezői szempontból folytatta Kocsár Balázs gyorslevezését, kitérve rá, hogy miért érezték szükségét az új produkciónak: „A *Parsifal* megérett arra, hogy a korábbi legendás rendezését lecserélve újragondoljuk. Tudjuk, hogy Richard Wagner unokájának, Wieland Wagnernek a színre vitele több mint húsz éven át volt műsoron Bayreuthban, és szinte minden évben alakított rajta valamit. Ez is mutatja, hogy milyen sokrétű mű, nem lehet egyfajta rendezésben kibontani. Újabbnál újabb elemeket, aspektusait lehet kiemelni, így máshova helyeződnek a hangsúlyai. Épp ezért nem hinném, hogy a bemutatásra váró *Parsifalunk* negyven év múlva is megélné. De nem is ennyi időre tervezzük, hiszen a jelentéstartalmak időközben változnak. Tíz év elteltével egy rendezésből

◉ A női jelmezműhelyben készülnek a Parsifal jelmezei | Fotó: Nagy Attila

sokszor csak a kontúrok maradnak meg, hiszen annyit változik a világ, hogy a jelentés már nem értelmezhető ugyanúgy. Azt szeretnénk volna megnézni, hogy most, 2022-ben mi a fontos nekünk ebből az operából. A művel kapcsolatos felfedezései, érzései kapcsolódnak ahhoz a sajátos „időmisztériumhoz”, amelyet már Kocsár Balázs is megpendített: „A Parsifal szövege, cselekménye számomra nem lineáris történetmesélés. Úgy tekintek rá, ahogy a középkorban az Ó- és Újszövetséget nézték: Krisztus szenvedéstörténete a passiókban Ádámmal és Évával, a bűnbeeséssel kezdődött. Innen értek el Krisztus halálához, majd feltámadásához: az eredendő bűntől a megváltáshoz. Átvivő kapcsolatot teremtettek az ószövetségi események és az újszövetségi megváltástörténet között. Én ebből kiindulva szemlélem a Parsifal, Wagner szövegét és zenéjét. Olyan, mintha a zenedrámaiban zajló jelen események kijavítanák a múltban történeteket: Parsifal helyrehozza az Amfortas által elkövetett bűnt. Újrírja a történetet Kundry csókjánál. Az idők és sorsok (Amfortas, Klingsor, Parsifal, sőt, Krisztus) közötti összekötő figura Kundry, aki a vándorló-bolygó zsidó mitikus alakjához hasonlóan mindenhol jelen van: »Herodiás hajdan és ki még? Gundryggia ott, Kundry itt!« Vagyis az idő itt hurkot képez. Persze a Parsifal nem egy sci-fi, ugyanakkor rácsodálkoztam arra, hogy

A nagybőjti időszakban, március végén kerül sor a *Keresztkantáták* bemutatójára is. Az OPERA főigazgatója, Ókovács Szilveszter koncepciója szerint egy olyan előadás jön létre, amely a nagy, basszushangra írott Krisztus-kantátákat ruházza fel az összművészet többlet lehetőségeivel. Hogyan lehetséges ez? „A nagy szerzők nagy műveiből a teatralitás gyakorlatilag menetrendszerűen nyerhető ki – és akkor a balett rengeteg alkalmazott muzsikájáról még nem is beszéltünk – mondja a főigazgató. – Ezek sok esetben standard szimfonikus művek, pedig ugyanarról van szó ott is: a szöveg, a tempó-, karakter- és dinamikai kontrasztok, a színek és a ritmusok által kiváltott asszociációs univerzumról, amely azonnal képes beindítani a képzeletet.” Horváth Csaba rendező szerint koreografikus műről van szó, mely árnyalt és absztrakt, hiszen nem konkrét történetet mesél el. „Egy ember útját, a hitben való elmélyülését igyekszünk megjeleníteni Kovács István nagyszerű basszus segítségével.” Az Eiffel Műhelyházban megvalósuló előadásokat Halász Péter és Bartal László vezényli, a produkciót a Forte Társulat teszi teljessé. A szöveg újraalkotója Lackfi János, aki az Operarajongó rovatban mesél erről a munkáról, amit egyszerre élt meg virtuóz ellenfél ellen való vívásnak, hatalmas élménynek és igazí kihívásnak.

◉ Díszletállító próba | Fotó: Nagy Attila

Wagner már zenéjébe fogalmazta mindazt, ami később Einstein relativitáselméletében és a 20. századi fizikai felfedezéseiben lett feltárva. Az időben előre és vissza egyaránt mutató wagneri vezérmotívumok is utalások, és a darabban halljuk is Gurnemanztól: »ez itt a térré vált idő.« Mintha a középkori vallásos gondolkodás találkozna azokkal a törvényszerűségekkel, amelyekről Stephen Hawking írt *Az idő rövid történetében*. A Parsifalban Wagner egyéni vallásképe, vallásfilozófiája nyilvánul meg, amely a kereszténység és a buddhizmus egyfajta szimbiózisa. A Megváltó megváltása a »Mitleid« (részvét, együttérzés, szánalom) által. És manapság – ha a járványra, a világpolitikára vagy épp a globális felmelegedésből fakadó nehézségekre gondolok – rendre eszembe jut ez a szó. Most igazán szüksége van az emberiségnek arra, hogy együttérzéssel tudjunk cselekedni.” ◉

Hírportál az InfoRádió készítőitől

a tárgyilagosság olvasható

www.infostart.hu

Egy „ötcsillagos” klasszikus

Szerző: Braun Anna

Újabb gyöngyszemmel várja a közönséget a Magyar Nemzeti Balett együttese 2022 áprilisában: az Eiffel Műhelyház színpadán ezúttal a *Paquita-szvit kel életre*. Marius Petipa koreográfiáját a társulat két balettmestere, Mirzoyan Albert és Prokofieva Irina, valamint az együttes balettgazgatója, Solymosi Tamás dolgozta át.

Kevés olyan klasszikus koreográfia van, amelynek ilyen sok verziója született és látható a mai napig, mint a *Paquita-szvit*nek. Az eredeti egész estés, két felvonásos francia darabot Édouard Delvedez zenéjére Joseph Mazilier koreografálta, és a párizsi táncszerező közönség először 1846. április 1-jén láthatta az operaház színpadán Carlotta Grisivel és Lucien Petipával a főszerepben. Az eredeti művet végül Marius Petipa átdolgozásában ismerte meg a világ, aki jó iskolákat kijárt, tehetséges francia karaktertáncosként kezdte karrierjét, de családneve szerte a világon igen jól csengett, hiszen bátyja a Párizs Opera tündöklő szólótáncosa volt. Petipa végül az első komolyabb sikerét Oroszországban aratta 1855-ben a *Granada csillaga* című darabbal, később vezető koreográfusként a cári színházaknál több mint ötven balettet alkotott vagy állított színpadra Szentpéterváron és Moszkvában, de balettjeiből alig két tucat maradt meg valamilyen formában. A Paquita az egyik legnevesebb átdolgozása. A budapesti előadásban a *Paquita Grand Pas* fog megelevenedni.

„Egy ilyen kristálytisza klasszikus mű színpadra állítása mindig óriási kihívást jelent az együttesek számára, nem is vállalják sokan, pláne nem egy ilyen nehéz időszak után. Ugyanakkor Magyarország egyetlen klasszikus együttesében én most látom azt az erőt, azt a lendületet, amivel érdemes ennek a nagy feladatnak nekivágni” – mondta Solymosi Tamás a Magyar Nemzeti Balett

MIRZOYAN, PROKOFIEVA, SOLYMOSI

Fotó: Emmer László

balettgazgatója, aki nemcsak egyike a Paquita-szvitet átdolgozó koreográfusoknak, de ő maga koordinálja a másik két koreográfus, Mirzoyan Albert és Prokofieva Irina munkáját is. „Patikamérlegesen kell kimérni ezt a darabot, hiszen viszonylag szabadon dönthet a koreográfus, hogy a meglévő vázra milyen variációkat illeszt. Magán a vázon, a szkeletonon nem szükséges változtatni, de a szólókat, a pas de trois-kat, a variációk tömkelegét a koreográfus illeszti egymáshoz, és a lehetőségek végtelen tárházából természetesen a táncosok képességeinek és a közönség ízlésének megfelelően választja ki a lehető legtökéletesebb verziót” – tette hozzá.

A Mariiinszkij Színház balettművészeként Prokofieva Irina több évadon keresztül táncolta is a darab főszerepét, és figyelemmel kísérte Yuri Burlaka legutóbbi, 2017-es verzióját is. „A Paquita-szvit a balett ünnepe, egy olyan tisztán klasszikus koreográfia, ami kiemeli a szólisták technikai-művészi tudását, a táncművészek karakterét és képességeit.” Prokofieva a balett színházi bemutatóiról mesélve elmondta, hogy a Paquita-szvit a bemutatását követően hosszú évekig nem volt színpadon, Petipa koreográfiáját Vaganova tartotta életben és emlékezetben. Vaganova pedig természetesen – miközben megtartotta a darab vázát – a tanítványaira írta a variációkat.

A budapesti előadásban az alapvető változtatás az lesz, hogy a főként női szólókat felváltató Paquita-szvitbe a három koreográfus igyekezik számos férfi variációt is becsem-

pészni. A férfi variációkon főként Albert Mirzoyan dolgozik a Magyar Nemzeti Balett együttesével, de mindhárom koreográfus egyaránt részt vesz a teljes Grand Pas kidolgozásában. „Ezt a részletet Petipa gyakran vitte »ajándékként« olyan eseményekre, mint például egy-egy díszes születésnap. A cél kifejezetten az volt, hogy a legjobb balerinák és balettművészek bemutassák tudásuk legjavát, hogy csillogjanak a nézők előtt technikai megoldásaikkal, szépségükkel.” Mirzoyan emlékeztetett, hogy az eredeti balett Grand Pas-jában Petipa gyerekekkel táncoltatott mazurkát és polonézt, amit a hazai koreográfia is visszahoz a színpadra, így a Magyar Nemzeti Balettintézet növendékei is színpadra lépnek majd a budapesti bemutatón.

A Paquita-szvit látványos, gazdagon díszített darab, nagyon magas technikai és művészi igényeket támaszt a táncművészekkel szemben, rendelkezik a Vaganova-iskola minden stílusjegyével, amittől a klasszikus balett egyszerre monumentális és legieszen könnyed, szórakoztató és lenyűgöző egyszerre. Solymosi szerint a Paquita-szvit igazi „ötcsillagos” klasszikus darab lesz, amit a világ bármely színpadán büszkén táncolhat majd az együttes. ○

Fotó: Svetlana Avvakum

Fotó: Eváldas László

A cikk hosszabb változatban a *Tánc.reblog.hu* oldalon olvasható.

Elég helyett még több

Szerző: Pallós Tamás

Első pillanattól hálás a felkérésért, e hosszú évek óta tartó *szellemi, zenei, színházi kaland*ért.

Jóllehet már számos munka, alkotás köti az OPERÁ-hoz, máig kívülállónak tartja magát. „De lehet, hogy éppen ezért esett rám a választás” – mondja a maga kakukktójás státuszáról M. Tóth Géza filmrendező, a Ring, Wagner tetralógiájának színpadra állítója, majd hozzáteszi, „kockázatos kísérlet, de remélem, hogy a közönség meglepedésére szolgál”.

Tekintettel arra, hogy a Siegfried bemutatója óta öt év telt el, eleve-nítsük fel a megszakitott, de idén végre kiteljesedő Ringgel kapcsolatos alapteóriáját...

A koncepciótervezés már 2014-ben elkezdődött, *A Rajna kincsére* bő egy évet készültünk, ahogy *A walkürre* és *a Siegfriedre* is. Úgy érzem, hogy az interjúban túl nagy hangsúlyt kapott az előadás társadalomkritikai karaktere, de tény, hogy a Ring-rendezések évtizedekre visszamenően erősítik a wagneri mű ezen vonatkozásait. Anélkül, hogy direkten aktualizálni vagy „szociologizálni” akarnánk, mi is érvényes megoldásnak tekintettük, ha a cselekménysor megjelenítésében a mai világunk társadalmi rendszere, hierarchiája is tükröződik. Mai alatt értve

Wagner és a tetralógia születésének korát is. A tőkés, avagy fogyasztói társadalmat – nagyon leegyszerűsítve – a folyamatos többet-akarás, a meglegedettség hiánya jellemzi. Immár nem az *elég* a legfőbb érték, hanem a *még több*, de ennek hajszás akarása állandó kielégületlenséget, meglegedetlenséget vonz magával. Ez a kontraszt a Ringben is hangsúlyosan megjelenik. Legnyilvánvalóbban talán abban a két találkozásban, amikor Erda – mindkét szer hiába – figyelmezteti Wotant, hogy az az önpusztító és másokat is kizsigerelő küzdelem, amelyet a világra kényszerít, szükségképpen teljes pusztuláshoz fog vezetni.

Többféle műfajban tevékeny alkotóként mik voltak a fő szempontjai a színpadra állítás módját és technikáját illetően?

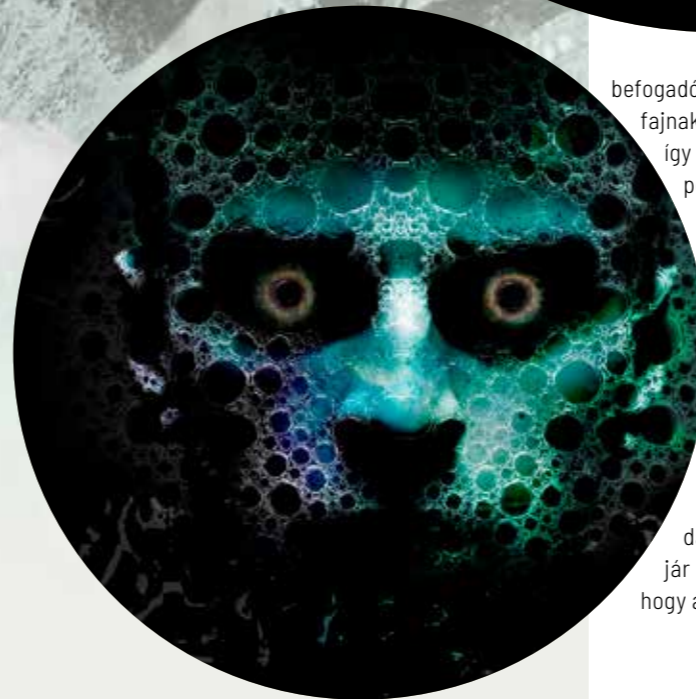
Bármit csinálók, legyen szó filmről, kiállításról, könyvillusztrációról, színpadi produkcióról, az a legfontosabb számomra, hogy az adott produkció „használható legyen”,

közönségréteghez el tudjon jutni. Nagyon fontos, hogy a rendezői szándék megvalósítása ne jelentsen indokolatlan nehézségeket az énekeseknek, hiszen mégiscsak ők hordozzák a legnehezebb terhet az előadásokon. Ahhoz, hogy a legtöbbet tudják kihozni magukból, jól kell magukat érezniük a szerepükben. Ugyanakkor Wagner: Gesamtkunstwerk, ahol mindennek célja, jelentősége és érvénye van. Legyen szó az instrumentális és a vokális zenéről, látványról, színészi játékról, az estéről-estére olajozottan működő színpadtechnikáról, a fényekről... Kialakítottunk egy stílust és hozzá technológiát: több projektor segítségével, a színpadon elhelyezett áttetsző felületekre vetítve a tetralógia közel tizenhat órányi játékidéje alatt egy folyamatosan áradó, mozgó képi világot teremtünk az énekesek köré. Különböző „intenzitású” épített díszleteket is használunk, mennyiségük és méretük az említett társadalmi hierarchia „magassága” vagy „mélysége” szerint változó. A Walhallában alig látunk épített elemeket, Hunding közegében több a hasznos holmi, Niebelheimben, Alberich birodalmában, vagy Mime körül pedig már halomban állnak a kézzelfogható, többnyire hasznavehetetlen dolgok. A vetített közeg ideologikusabb, az épített díszlet a tárgyat, az anyagot hangsúlyozza.

A Ring animációs részét úgy képzeljük el, mint egy előre elkészített tizenhat órás „kész” műalkotást?

Nem egészen, ugyanis a vetítést minden alkalommal helyben szinkronizáljuk a zenéhez. Eredendően főleg filmmel foglalkozom; korábban is szívesen alkalmaztam vetített

mozgóképet színpadi munkáimban. Amikor 1998-ban megnyílt a Trafó, XYZ címmel került színre Mándy Ildikó koreográfiájával egy három-projektoros rendezésem. A Műpa átadása után, 2005-ben Kocsis Zoltánnal és a Nemzeti Filharmonikusokkal együttműködve egy mozgóképes-szimfonikus *Csodálatos mandarin* előadást rendeztem, és vetítettem a produkcióhoz kitalált animációkat. 2013-ban pedig az Operaházban Bach Máté *passiójához* készítettünk „kinetikus tipográfiát”.

Ott és akkor is minden este a zene tempójához és hangulatához igazítva jelenítettük meg a képi anyagot. Ugyanez történik a Ring esetében is.

Az Operaház felújítása miatt *Az istenek alkonya* bemutatója idén májusra tolódot. A kényszerszünet ideje alatt lezajlott világesemények befolyásolták önt? Változtatott valamit a koncepció „aktualitásain”?

Logikus egységben gondolkodtunk, így már 2014-ben tudtuk, mit szeretnénk a Ring utolsó darabjával, *Az istenek alkonyával* is. A látvány- és díszlettervek, az előadás struktúráját kirajzoló „grafikonok” nagyrészt megvoltak. A végső látványtervek persze akkor még nem készültek el, de a színpadkép és a vetítés koncepciója összeállt. Az is, hogy bizonyos elemei mennyire legyenek tényszerűek vagy inkább asszociációkra alkalmasak. E vizuális leitmotívok a zenei vezérmotívumokhoz hasonlóan végigkísérik a tetralógiát. Igyekszünk elérni, hogy a képi ikonográfia hasonlóan sokrétű legyen,

mint a wagneri zene. Mindez dramaturgiai pontosságot és következetességet igényel. Attól nagyon ódzkodtam, hogy az emlegetett társadalomkritikai aspektuson túl direkten belevonjak a Ringbe bármiféle aktuális társadalmi jelenséget. Nem szeretnék a koronavírus járványra utalni szájszoros, gázálarcos figurákkal; nem akartam unatkozva szelfiző-csetelő isteneket vagy új hazát kereső, sodródó menekülteket ábrázolni. Kézenfekvő lenne, de olyanfajta világégésben és árvízben sem gondolkodtam. Az istenek alkonya végén, amelyekre ökológiai katasztrófaként asszociálhatnánk. Csapda, zsákutca volna, amit tudatosan kerültem. Ez a fajta „nyelv” távol áll az én színházi ethoszomtól. És ami fontosabb, azt hiszem, Wagnertől is idegen.

Visszatérve a Ring mának szóló üzenetéhez, az emberiség – vagy emberségünk – tragédiájára. Azt mondja tehát, hogy az elég helyett a több akarása az „alkony”, földi végünk legfőbb oka?

Wagner tetralógiája egy kísérletet látat: mi történik akkor, amikor az anyagi – és az általa elért, mások feletti – hatalom, uralom lesz az értékmérce. Illetve amikor ez válik modellé a társadalom számára. Kiderül, hogy ebben a rendszerben szinte minden megbicsaklik: a munka nincs megfizetve, a nyomorultak még kizsigereltebbek, a vendégjog már nem szent, a jogfosztottnak nem jár jogorvoslat, a vérszerződéssel megpecsételt barátság megcsúfoltatik, a szerelmet manipulálják, a lehetséges szabadítók, a „megváltó megváltottak” – gondoljunk Siegmundra, Siegfriedre, Brünnhildére – elárultatnak, és a bölcs tanácsára sem kíváncsi senki... Archaikus, mindannyiunk számára elemien fontos értékeink rendre mellőződnek abban a modellben, ahol a fő érték nem az elegendő, hanem az egyre több. Számomra e nagy műnek ez a legérdekesebb, leglényegesebb üzenete. ○

HEREND

PORCELÁN

Herend
200

TRADÍCIÓ - INNOVÁCIÓ

HEREND VIKTÓRIA
H-8440 KOSSUTH L. U. 135.
TEL.: +36 88 523 223

BUDAPEST PORCELÁN PALOTA
H-1051 JÓZSEF NÁDOR TÉR 10-11.
TEL.: +36 20 241 5736

BUDAPEST BELVEDERE
H-1061 ANDRÁSSY ÚT 16.
TEL.: +36 1 374 0006

BUDAPEST HADIK
H-1014 SZENTHÁROMSÁG ÚT 5.
TEL.: +36 1 225 1051

SZENTENDRE DIANA
H-2000 BOGDÁNYI U. 1.
TEL.: +36 26 505 288

LISZT FERENC NEMZETKÖZI REPÜLTŐTÉR
BUDAPEST
TEL.: +36 30 190 0473

Csellók, dióhéjban

Szerző: Csabai Máté

Három legendás olasz hangszerműhely

csellóit adta használatba a magyar állam a tavalyi évben: Kokas Dóra egy Montagnana-, Takács Ákos egy Stradivari Cremoneses-, Dolfin Balázs pedig egy Tononi-mestercsellóra pályázott sikerrel. Olyan művészek ők, akik szólistaként patinás körülmények között, jelentős koncerttermekben vagy versenyeken szerepelnek. De mit tudunk a hangszerek készítőiről?

Fotó: Nagy Attila

Nem túlzás azt mondani, hogy a vonósok szülőhelye a 17. századi Itália. A cselló kialakulása a vonós hangszerek között is különösen izgalmas. Miközben a hegedűk felépítése az utóbbi fél évezredben vajmi keveset változott, a cselló formája, használata annál többet alakult. Változatos neveken illetik a

17. századi feljegyzésekben: hol *bassetto*, *violone*, hol *contrabasso* vagy *viola granda*, attól függően, hogy milyen szerepben kíséreltek vele.

Az első fennmaradt csellók Cremonából valók, ahol Andrea Amati dolgozott. Műhelyéből

M

S

T

Fotó: Nagy Attila

csak két csellót ismerünk, amelyet máig nem építettek át, de a hangszerkészítőnek annál jelentősebb a hatása a Guarneri és a Rugeri családra. A korai hangszerek még nagyobb méretűek voltak, basszusjátékra készültek, ahogy Antonio Stradivari első hangszerei is. Az 1710-es évekre a Stradivari-csellók is kompaktabbak lettek, ezeken már Francesco Stradivari és Carlo Bergonzi dolgozott. Hatvanhárom cselló maradt fenn a cremonai műhelyből, ezek egyike a Magyar Államkincstár tulajdona. Húszmillió dollárba becsült értékével egy Stradivari jelenti a legdrágább csellók rekordját: ez a Duport, amely 1711-ben készült, és 1974-ben Msztyiszlav Rosztropovics birtokába került.

Domenico Montagnana az első velencei csellókészítő, Matteo Goffriller tanítványa volt, aki mesterénél kicsit alacsonyabb, de szélesebb testű hangszert készített, az f-lyukat pedig Amati-hangszerekről mintázta. A Montagnana-csellókat kifejezetten kedvelik a szólisták átható, gazdag tónusuk miatt, ilyen használt Heinrich Schiff, Grigorij Pjatyigorszkij és Emanuel Feuermann is, és ilyen hangszereken játszik a nálunk is gyakran koncertező Micsa Maisky.

Az olasz csizma városai közül a csellót tekintve kétségkívül Bologna a legfontosabb. Itt élt Giuseppe Maria Jacchini, Domenico Gabrielli és Arcangelo Corelli, akik elsőként komponál-

Fotó: Nagy Attila

tak virtuóz, mutatósan díszített darabokat a hangszerre. Egy bolognai kottakiadásban találkozunk először a *violoncello* kifejezéssel is, de itt találták fel a fémsodronyos bélhúrokat is az 1660-as években. A város legizgalmasabb hangszerkészítője minden bizonnyal Giovanni Tononi (1640-1713), akinek munkáiban az észak-olasz tradíciók minden előnye érvényesül. Amati-modellek alapján épített, de erősen hatottak rá a velencei mesterek. Fia, Carlo az apja halála után Velencébe költözött, ahol az új, divatos hangszerkészítők egyik legmegbecsültebb alakjává vált, és a „bolognai” néven emlegették. Csellóinak meleg, éneklő tónusa van, és meggyőző mély regisztere. A magyar állam hangszereit 2025. december 31-ig használhatják a Magyar Állami Operaház által hirdetett pályázat nyertesei. ◯

Családi szenvedély

Szerző: Várhegyi András

Muzsikus família sarja, édesanyja énekszolfézs oktató, édesapja hegedűművész és -tanár, testvérei ugyancsak zenei pályán helyezkedtek el. Férjével több mint huszonöt éve játszik együtt az OPERA Zenekarban mint koncertmester. Soltész Ágnes hegedűművésszel az egyik próba után ültünk le beszélgetni.

Férjével, Kovács Zoltán zeneszerző, karmester és fagottművésszel együtt mindketten a művészházaspárok folyton elfoglalt hétköznapjait élik, miközben három gyermeket nevelnek. Hogyan tudja összeegyeztetni a hivatását a családdal?

Most már nagyobbak a gyerekeink, úgyhogy könnyebb a helyzet, de kiskorukban komoly kihívást jelentett a család és a hivatás közötti egyensúly megteremtése. A nagyszülők mindkét oldalról komoly segítséget jelentettek, stabil hátteret biztosítva. Nélkülük nem tudtam volna a gyerekek másfél-két éves korában visszamenni dolgozni. Egyrészt nehezebb volt a gyerkőcöknek, mert kicsit zaklatottabban zajlottak a hétköznapjaik, másrészt – ennek a helyzetnek köszönhetően – nagyon szoros kapcsolat alakult ki a nagyszülőkkel.

Az OPERA Zenekarhoz már egészen korán személyes szálak fűzték, hiszen édesapja, Soltész István húsz éven át zenélt az együttes primszólóiban. Önt mikor szippantotta be az OPERA?

Gyerekkoromban gyakran elkísértem édesapámat az előadásokra, de az első személyes találkozásom a zenekarral 1994-ben volt, amikor férjem hegedűversenyét az OPERA Zenekar kíséretével mutattam be. Már akkor nagyon kedvesen invitáltak a kollégák ebbe az együttesbe, de akkoriban még a Forrás Kamarazenei Műhely tagjaként számos szóló- és kamarafellépésem volt. Olyan művészekkel játszhattam együtt több alkalommal, mint Kocsis Zoltán, Várjon Dénes és Vásáry Tamás. Ezeknek a fellépéseknek a tapasztalatait jól hasznosíthattam későbbi koncertmesteri munkám során. Végül '96-ban nyertem felvételt az OPERA Zenekarba mint koncertmester.

Mi adja az operai munka varázsát?

A szimfonikus zenekari koncertekkel szemben egy operaelőadás során bármikor történhet valami váratlan esemény a színpadon, tehát meg kell tanulni nagyon gyorsan reagálni a karmester jelzéseire. Ez egészen másfajta attitűdöt követel a zenekari játék szempontjából.

Fotó: Nagy Attila

Kialakulhatnak életre szóló kapcsolatok, barátságok?

A zenekar több mint kétszáz tagból áll, természetesen, hogy nem ismerünk mindenkit egyformán jól, de van egy összetartó közösség, számíthatunk egymásra. Elég kevés idő jut az OPERA-n kívüli találkozásokra, ezért külön öröm, ha egy-egy turné alkalmával – amely néha akár öt-hat hétig is tarthat – több időt tölthetünk egymással. Nekem az is nagy szerencsém, hogy a férjemmel együtt dolgozhatok, segítjük, kontrolláljuk egymás munkáját.

A munka és az otthoni teendők mellett milyen tevékenységek kapcsolják ki leginkább?

Szerencsére egy öttagú családban nagyon sokirányú az érdeklődés. Igyekezünk részt venni egymás életében. Ha időnk engedi, télen szívesen megyünk síelni, nyáron pedig gyakran vitorlázunk a Balatonnál, ahol van egy kis nyaralónk. Emellett nagyon szeretek kirándulni, erdőt járni. Pár éve elvégeztem egy nordic walking-tanfolyamot, próbálom a mozgást beépíteni a mindennapjaimba. Amikor a

Fotó: Nagy Attila

gyerekek kisebbek voltak, sokat kézműveskedtünk, most már többnyire csak egyedül hódolok ennek az elfoglaltságnak.

Adja magát a kérdés: mennyire bizonyult ragadósnak a zene szeretete a családon belül?

A zene szeretete szerencsére mindenkinél jelen van, fontos volt, hogy zeneértő, koncertlátogató embereket neveljünk a gyermekeinkből. A fiam úgy tűnik a sportot választja hivatásának, a lányoknál még nem dőlt el a kérdés egyértelműen.

Mit szeret leginkább a munkájában? Miben áll a koncertmesteri hivatás lényege?

Ha valaki az OPERÁ-ban dolgozik, akkor előbb-utóbb megérinti ez a műfaj. Koncertmesterként meglehetősen összetett a feladat. Egyfelől segítenem kell a karmestert a koncepciója megvalósításában, miközben az egymás iránti figyelemre ösztönzőm a zenekar tagjait, hiszen csakis abból szülehet jó együttjáték. Nagyon fontos az empátia, hogy a koncertmester megértse és szakmailag támogassa a kollégáit, bizonyos helyzetekben pedig szükség van kellő határozottságra is. A koncertmester bizonyos értelemben kapcsol a karmester és a zenekar között.

Hogyan írná le a zenekari árkot annak, aki még nem járt ott?

Sosem fogom elfelejteni azt az érzést, amikor első alkalommal beléptem az Operaházban a zenekari árokba. Nagyon megragadott a hely különös miliője, a hatalmas tér, a kivilágított páholyok látványa. Kezdetben kicsit szokatlannak tűnt az akusztika, de ilyen szempontból hamar kialakul egyfajta rutin. Kíváncsian várom, hogy a felújított dalszínházban hogyan változik a hangzás.

Beszélgetésünk idején az Eiffel Műhelyházban próbálják a Fidelio koncertszerű változatát, Stefan Soltész vezényletével. Melyek a kedvenc megoldásai az épületben?

Elsőre talán szokatlannak tűnik az opera műfaját egy ipari műemléképületbe helyezni. Azonban a jól kialakított belső terek, stúdiók hamar meggyőzik mind a zenészeket, mind a közönséget a hely alkalmasságáról. A zenekarnak óriási előrelépést jelentett a tágas és jó akusztikájú Fricsay terem. Minden újonnan megvalósuló részletnek örülünk, lassan kezdjük belakni az épületet. ◦

Rovatunkban arra kérjük interjúalanyainkat, szólítsák meg egy másik tár vagy hangfaj művészt egy kérdéssel, ami régóta foglalkoztatja őket, ám még sohasem volt alkalmuk feltenni. Előző számunkban ez volt Déri András balettkarmester kérdése Soltész Ágneshez: „Honnan ered az a hetedik érzéke, amivel szinte előbb kitalálja az éppen vezénylő karmester szándékát, még mielőtt az vezénylésében megmutatná?” A válasz pedig így hangzik: „A karmesteri elképzelés, zenei akarat kifejezésének csak egyik eszköze a pálca. Rengeteg információt lehet kapni a karmester testtartásából, tekintetéből, szinte a talpától a feje búbjáig mindennel azt sugallja, mit szeretne hallani. Déri András kiváló karmesterrel a sok évtizedes közös munka és baráti viszony is megkönnyíti az együttjátékot.” A koncertmester Kovács István operaénekesnek adja tovább a stafétát, akiről tudvalevő, hogy orvosi végzettséggel is rendelkezik. A kérdés: „Van-e kapcsolat a művészi és az orvosi hivatás között, és hogy éli meg ezt a kettősséget?”

KEPMÁS

MAGAZIN | nőknek és férfiaknak

AZ OLVASÁS ÖNMAGUNKKAL TÖLTÖTT MINŐSÉGI IDŐ

INSPIRÁLÓ INTERJÚK ÉS TÖRTÉNETEK

HITELES ÍRÁSOK AZ ÉLETRŐL

LÉLEKTAN A HÉTKÖZNAPOKBAN

KULTURÁLIS TARTALMAK

SZAKÉRTŐI TANÁCSOK

KEPMAS.HU/ELOFIZETES

ELOFIZETES@KEPMAS.HU | +36-1 365 1414

Musica e Parole

Szerző: Ur Máté

Kovács Balázs, Ujj Tibor, Sutyák János, Krasznai Marianna | Fotó: Rákossy Péter

Az OPERA két új, kifejezetten a zenekari tagok művészi munkájára fókuszáló *kamarasorozat*ot indított az idei évadban. A *Musica e Parole* és a *Kamaramatinék* elnevezésű minikoncertekre az Eiffel Műhelyház Hevesi Sándor háziszínpadán várják az érdeklődőket minden hónap utolsó vasárnapján.

Egy több játszóhelyet kiszolgáló operazene-kari működés mellett akár még szokatlan is lehet, hogy egy dalszínház muzsikusi kamarakoncertekkel jelentkezzenek, hiszen elég, ha belegondolunk abba, hogy csak zenekari részről önmagában mennyi szervezést igényel egy átlagos operai évadterv teljesítése is. Hogy mi az átlagos, arról talán lehetne vitákat nyitni, az viszont egészen biztos, hogy a mögöttünk álló pandémia év(ek) korántsem nevezhetőek annak. Ennek értékelése pedig semmiképpen sem lehet egyoldalú, hiszen az emberi élet védelme, az egészségügyi szabályok mentén kialakított munkavégzés,

a helyzethez való alkalmazkodás a nehézségek mellett az új lehetőségeket és a kreativitást is felszínre hozta, sőt előtérbe helyezett olyan képességeket, amelyek a napi működés során sok esetben háttérbe szorulnak.

A helyzetből adódó kreativitásnak köszönhető például az a *Tercett-Trió-Trois*-sorozat, amit az OPERA online közönsége követhetett a lezárások időszaka alatt és amelyből kinötte magát az immár az Eiffel Műhelyház programkínálatába épített *Musica e Parole* és a *Kamaramatinék*. Popa Gergely zenekari igazgató ugyanis arról számolt be, hogy szinte soha nem látott lelkesedéssel találkozott a muzikusok részéről, többek között azért, mert a *Kamaramatinék* és a *Musica e Parole* sorozat is az ő ötleteiket, repertoárjukat alapul véve épül fel. „Természetesen próbálunk olyan műsort összeállítani, ami kapcsolódik az éppen futó operai repertoárhoz, illetve az ünnepi alkalmakkor is tematikus programmal

Fotó: Berecz Valter

jelentkezünk, de a szerkesztés során abból a kamara- és szólóirodalomból válogatunk, amit a muzsikuskok előzőleg leadtak” – árulta el Popa Gergely, aki azt is elmondta, hogy legnagyobb öröme nem csak azok jelentkeznek ezekre a koncertekre, akiknek eleve van kamara- és szólótapasztalata, hanem olyan zenészek is, akik most szeretnék magukat kipróbálni ebben a műfajban.

„Ez egy fantasztikus dolog, hiszen például egy Mozart-opera, vagy a *Fidelio* esetében is pontosan hallatszik, hogy mondjuk az elsőhegedűs

kamarázott-e az adott hónapban. Amellett tehát, hogy tovább színesednek az OPERA által kínált programok, egyértelmű, hogy a zenekar ebből csak profitál és ezt a házban éppen dolgozó karmesterek csak megerősíteni tudják. Finomabb és még összecsiszoltabb a vonós hangzás és más az intonáció is” – tette hozzá.

Míg a *Kamaramatinék* a kisebb formációkra, a *Musica e Parole* sorozat az egyéni teljesítményekre és a különböző hangszerek lehetőségeinek bemutatására fókuszál. Januárban H. Zováthi Alajos nagybőgőművész, februárban Nagao Haruka és Alexandre Dimcevski hegedűművészek kaptak lehetőséget, tavasszal pedig Botos Veronika brácsa- és Bíró Zsófia fuvolaművészekkel találkozhatnak a nézők. ◯

Gál Károly, Tury Enikő, Sörös Jenő, Balog Endre | Fotó: Berecz Valter

Balog Endre, Pólus László, Chung Hosung, Boldoghy-Kummert Péter | Fotó: Berecz Valter

Foskolos Péter, Homor Zsuzsanna | Fotó: Rákossy Péter

Operai öregisten

Szerző: László Ferenc

Majd' fél évszázada mint emelkedő csillagú fiatal tenort ismerte meg a pesti közönség, s ma immár baritonként ő a nemzetközi operaélet (nagy)apafigurája. Ami nem változott, az Plácido Domingo formátuma, fáradhatatlansága – és hogy *mindig szívesen jön hozzánk.*

Shakespeare Estély, 2016 | Fotó: Nagy Attila

„Mit csinálasz?” – ezzel a magyar nyelvű első megszólalással lépete meg Sekrestyését, Katona Lajost és persze az Erkel Színház közönségét a külhoni vendég-Cavaradossi azon az 1973-as *Tosca*-előadáson, amelyből a háború utáni magyar operajátszás legnagyobb sikere vált. Plácido Domingo diadalmas budapesti debütálása máig sok ezer hazai operarajongó büszke személyes emléke: mi tagadás, jóval többeké, mint ahányan azon az estén a kétharmadáig megtelt nézőtérén helyet foglaltak. Az elismerés hőfokához és zajosságához azonban így sem férhet kétség, s ezt az egykorú sajtóbeszámolók mellett az este hőse is tanúsította. Első memoárjában (*My First Forty Years*, 1983) ugyanis ott lelhet-

jük e vendégszereplés érezhetően szívesen felidézett emlékét: „A városban két operaház van, az egyik 19. századi és hasonlít a bécsi Staatsoperre, a másik a 20. század elején épült. A régebbi épület rendkívül szép, minden zegzugában tele egyedí díszítésekkel. Sajnos, csak 1500 ülőhelye van, így a másik házban léptem fel, amelynek 2500 fős a kapacitása. Ennek ugyan nem olyan varázslatos a hangulata, mint az Operaháznak, de így is nagy élvezetet jelentett ott énekelnem. A közönség annyira lelkes volt, hogy meg kellett ismételnem a

Aida, 1987 | Forrás: OPERA Archivuma

Verdi-hangfelvétel, 2021 - Eiffel Műhelyház, Fricssay stúdió | Fotó: Rákossy Péter

Levéláriát. [...] Azóta nem állt módomban visszatérni Magyarországra, de örülnék, ha még lenne lehetőségem Budapesten énekelni.”

A második alkalomra egészen 1987-ig kellett várni, ám Domingo persze addig is rendszeresen kapcsolatba került a magyar operakultúrával – világhíró énekeseink révén. Hiszen produkciók sorában énekelt együtt Marton Évával, Sass Sylviával és Tokody Ilonával, Ilosfalvy Róbertet pedig vezényelte *A végzet hatalma* egyik németországi előadásán. De azért az 1980-as évek számunkra meghatározó találkozási pontja persze mégiscsak 1987. április 20-án történt: egy hétfő esti *Aida*-előadáson, Radames szerepében Domingóval, s újra az Erkel Színházban. Erről a szereplésről nem kisebb operaesztéta, mint Tallián Tibor írt akkor a leghalványabb fenntartás nélküli méltatást, benne ily sorokkal: „Budapesti extatikus hatása nem annak volt a következménye, hogy időben ritkán esik találkozásunk ilyen személyiséggel, hanem annak, hogy minőségileg ritkán: a tragédia közvetítésére való képesség kivételes. A kivételes a magasabb értelemben vett emberi; Domingo tragikus kivételessége művészetének emberi fedezete.” Ez a radamesi vendégszereplés már mindentől a világsztári rang jegyében állt: a rajongói sorállással, az előzetesen is jelentékeny

médiafigyelemmel, valamint a méricskélés, az összehasonlítás aktusával. Azok az évek ugyanis a világ operarajongói számára – sok egyéb mellett – a Domingo-Pavarotti vetélkedés csillagóráit jelentették, s ebből akkor szerencsés módon a hazai közönségnek is jutott. Hiszen az előző évben, 1986-ban Pavarotti járt nálunk egy *Bohémélet*-előadást ünneppé varázsolni, s így az Erkel Színház connoisseur-jei kedvükre választhattak maguknak jelenkori idolt a két tenorcsillag közül.

A kilencvenes évek azután, tudjuk, meghozták a tenorok nagy összeállítását, s a Három tenor formáció beltagjai ekkor együtt és külön-külön is meghódították a sportcsarnokok és stadionok eladdig operaidegen közegét. Így került sor 1996-ban Budapesten Domingo, José Carreras, Diana Ross és Rost Andrea közös Népstadion-beli koncertjére, s ennek programján arra a nevezetes és szélfúttá „*Hazám, hazám*”-áriára. Az akkor sokak által kifigurázandónak vélt, bocsánatosan elmosódott szövegartikulációnál bizonytalannal fontosabb volt a tény, hogy Domingo valósággal rácsodálkozott Erkel operájának szépségére. Ebből a felfedezésből született meg utóbb a *Bánk bán* amerikai bemutatásának terve, s habár ez az elképzelés az eredeti formájában végül nem valósult meg, ám amikor nemzeti operánk

Shakespeare Estély, 2016 | Fotó: Csibi Szilvia

○ Budapesti koncertjén 2016-ban Pasztircsák Polinával | Fotó: Nagy Attila

2021 nyarán is ellátogatót az Operaházba is, s ott nemcsak betekintést nyert a felújítási munkálatok akkori állapotába, hanem rögtönzött minikoncerteket is adott. Baritoni pályaszakaszának emblematikus

szerepéből énekelt, Simon Boccanegra *Békeszózatát* megszólaltatva. S most áprilisban mint Simon Boccanegra lép majd végre az újra megnyíló Operaház színpadára is – egy operaelőadás főszereplőjeként. Persze nem annyira kései debütáló gyanánt, hanem mint a szívünknek kedves visszatérő. „Un amplesso”, vagyis „egy ölelés” – így hangzik Boccanegra első két szava Verdi operájának prológusában, s nem vitás, ezt az ölelést lélekben az operaházi közönség is viszonozza majd. ○

2018-ban mégis eljutott New Yorkba, a sztár ott bábáskodott a vállalkozás körül. Hiszen az OPERA kéthetes amerikai vendégjátékának Domingo volt a védnöke, sőt a patrónusa.

Ekkorra az énekes pályafutása új irányt, illetve új irányokat vett: Domingo mind többet vezényelt, igazgatott, életre hívta az Operalia énekversenyt és éppen nem utolsósorban áttért a baritonszerepekre. Valamint mind szorosabbakká váltak szerteágazó működésének magyar kapcsolatai, főleg persze az OPERÁ-val ápoltság viszonya. Így került sor még 2009-ben Domingo Andrassy úti bemutatkozására: az azévi Operalia döntőjén – karmesterként és díjátadóként. 2016-ban azután végre az énekszavát is hallathatta az Operaház színpadáról: a Shakespeare Estélyen, olyan Gerard-monológot (Giordano: *Andrea Chénier*) kivágva, amely igencsak meggyőzően érvelt hangfajváltásának megalapozottsága mellett.

Azóta Domingo magyarországi jelenléte csak egyre intenzívebbé vált, s jószínt elsősorolni is nehéz szerepvállalásait: koncertektől a Virtuózok zsűritagságáig. A daganatműtét és COVID-fertőzés után is váltig kimeríthetetlenül energikus művész ilyesformán az Eiffel Műhelyházat is felfedezte már magának, tavaly lemezfelvételt rögzítve az OPERA legújabb létesítményében. De 2020 őszén és

○ Tosca, 1973 - Dery Gabriellával | Forrás: OPERA Archivuma

Vegetariánus? Húsevő? Kultúra tálalva, mindenevőknek!

Fogyassza a legfrissebb rádióműsorokat és podcastokat a **Trend FM**-en, és a **Podcastgyár by Trend FM**-en!

Emlékekből és képzeletből merítve

Szerző: Jászay Tamás

Mesébe illő történet majd' ötven évvel ezelőtről: a jamaicai fiút dörgő basszusa New Yorkig és még sokkal tovább repíti. A II. Erzsébet által lovagi címmel kitüntetett Sir Willard White *két emblematikus szerepét énekli Budapesten*, avagy mi a közös Porgyban és Kékszakállúban?

A hetvenes évek közepén önnel készült el a *Porgy és Bess* első teljes lemezfelvétele, ami a mai napig hivatkozási alap az operarajongók körében. Hogyan emlékszik ma erre az eseményre?

A felvételnek van egy kis előtörténete: Porgy egy ismert énekesre akarták bízni, a Lorin Maazel által tartott meghallgatáson engem Jim szerepére kértek fel, amihez viszont nem igazán volt kedvem. Angliába utaztam, amikor jött a távirat: „Te vagy Porgy!” Visszamentem Amerikába, három hét alatt kellett megtanulnom a szerepet. Komoly érzelmeket megmozgató, nagy munka volt. Porgy azért speciális karaktere az operairodalomnak, mert ha az ember fekete, férfi és van énekhangja, azonnal ezzel a szereppel azonosítják. Egyszer egy német étteremben valaki közölte velem, hogy kizárólag Porgyt kellene énekelnem, semmi mást.

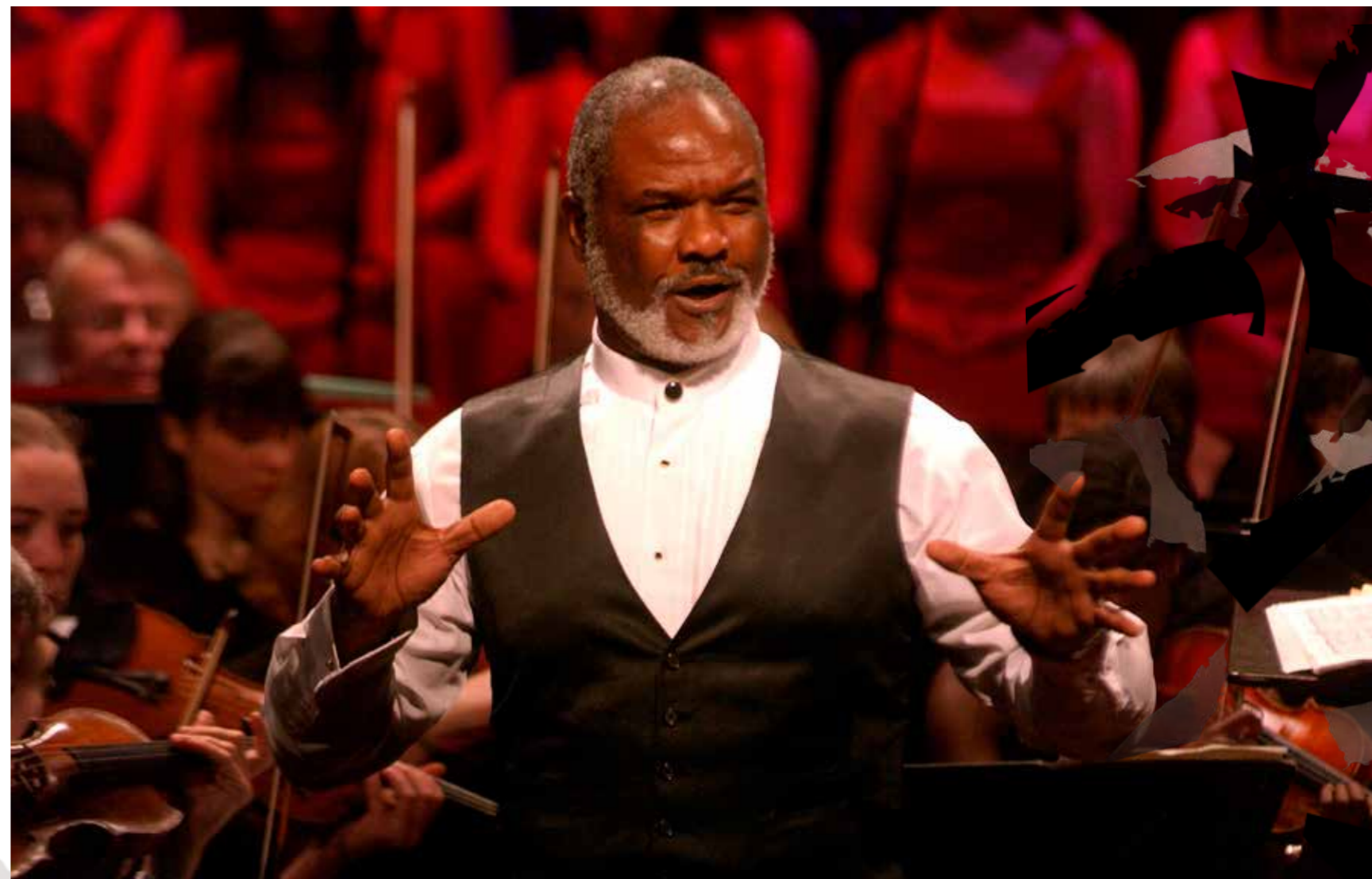
És mit felelt neki?

Mit mondhattam? Hogy szerencse, hogy nem ő a munkaadóm! (nevet) Akárhogy is, fontos állomás az életemben, bár színpadon nem énekeltem túl sokszor: Glyndebourne-ban és

a Covent Gardenben volt egy-egy emlékezetes előadásom. Az elmúlt évtizedekben mégis sokat változott az elképzelésem Porgyról; az, hogyan lehet a szeretetet kifejezni a színpadon. A figurához egy jamaicai emlékeimből merítettem: a piac előtt sokszor láttam egy láb nélküli koldust, aki egy gördeszkaszerű eszközön közlekedett. Nem könyörgött alamizsnáért, csak a nagy szemekre és a néma mozdulatra emlékszem, a körülmények ellenére megmaradt büszkeségére. Felhasználtam azt a kellemetlen emlékemet is, amikor eltörtem a bokámat: Trevor Nunn rendező szerette az ötletet, hogy térdelve, kiszolgáltatva jelenítsem meg Porgyt.

A szerepformáláskor mindig személyes élményekből merít ihletet?

Igen, a test emlékeiből, meg persze a képzelőerőmből is. Egyikünk sem tudhatja pontosan, milyen egy másik ember bőrében élni, de a személyiség bizonyos aspektusait felfedezhetem magamban, és ez segít a színpadi szituáció megértésében. Időbe telt, míg rátaláltam a módszerre, de ma már így érzem magam biztonságban a színpadon.

A kérdés adja magát: a Kékszakállú herceg karakterét honnan építette?

Ha arra céloz, hogy még sosem voltam herceg, igaza van. De hát minden történet emberi történet, így el tudom képzelni ezt a figurát, aki következetes a döntéseiben, még úgy is, ha közben elpusztítja a nőket, akiket szeret. Különös, de minél inkább tudja valaki, hogy mit akar, a környezete szemében annál féltetesebbé válik. Kékszakállú nem kérte Juditot, hogy kövesse őt: a nő döntött így kíváncsiságból, a férfi pedig azt mondta, hogy fogadj el így, ahogy vagyok. Judit azonban

kérdéseket tesz fel: hát nem pontosan ez történik a különböző kapcsolatainkban ma is?!

Muszáj megkérdezem: hogy boldogult Balázs Béla magyar nyelvű librettójával?

Azt mondják, jól utánzok hangokat, de a magyar nyelv? „Le-he-tet-len!” (nevet) Volt egy magyar beszédtanárom, aki sokat segített. Természetesen pontosan értenem kell az elhangzó szavakat, és ha ez megvan, a zenei frázis segíti a memorizálást, de ez egy lassú, lépésről lépésre történő folyamat volt. ○

Minden munka gyakorlati

Szerző: Szabó Z. Levente

Sokszor beszélünk *művészi alázat*ról. Sokféleképpen érthető, ám vannak olyanok, akiknél magától értetődő. Ők azok, akik estéről estére, hétről hétre kevesebb rivaldafénnyel is beérik, ám a pünkösdi előtti hétvégén övék a főszerep. Az operai énekkar ifjú és tapasztaltabb művészeiről van szó.

Alfától Operáig forgatás | Fotó: Nagy Attila

Az operarajongók már tudják, hogy legrégebbi és legnagyobb professzionális kórusunk a Magyar Állami Operaház Énekkara. A jelenleg 140 művészből álló együttes karigazgatója Csiki Gábor, aki maga is húsz évet töltött el a kórus tagjaként. Most az ő feladata a májusi *Énekkari Minifeszt* műsorának összeállítása, melyben szerepel *Áriadélután* az Eiffel Műhelyházban, az OPERA Gyermekkarának templomi áhitata a Szent István-bazilikában és a kórus szólistáival megvalósuló, öt alkalommal is újra feltűnő operaprodukció, Ránki György *Pomádé király új ruhájának* előadása. Ez utóbbi különleges feladat, így amikor erről és az énekkari művészek egyéb lehetőségeiről is beszélgettünk – amikor egyénileg is előtérbe léphetnek, megmutathatják tehetségüket –, Csiki Gábor hangsúlyozta, hogy a szólisták kiválasztásánál a szerepek mar-

káns karakterei leszűkítették a kört. Ránki György műve vígopera, gyerekeknek játszott, de bonyolult rendezés, tartalom, nagyon nehéz zeneileg is. Akik szerepelni fognak, azok fiatal, tehetséges tagjai az énekkarnak és korábban nem énekeltek ebben a produkcióban, így nincs automatizmusuk. Ráadásul feladatokkal zsúfolt időszakban kerül sor a Minifesztre, így amikor a kiszemeltek kezébe vették a felkérést, azzal is tisztában voltak, hogy az énekkari munka alól sem kapnak felmentést. Pedig ebben az időszakban *Porgy és Beszt* is játszanak, ami azt jelenti, hogy nyelvet és stílust is kell váltani. Ám mindenki azt mondta: „Állunk elébe!”

Az *Áriadélután* összeállításánál más a koncepció, hiszen ott a tagok maguk választhatnak, mit szeretnének előadni. A karigazgató

OperaFüred, 2020 | Fotó: Rákosy Péter

Tercett-Trió-Trois, 2020 | Fotó: Berecz Valter

szerint, aki rendszeresen fellép az évek óta visszatérően megrendezett alkalmon, már várja azt, a program összeállításában pedig inkább a bőség zavarával kell megküzdeni. A műsort valamilyen módon fel kell

fűzni egy gondolati füzérre, az ő feladata az, hogy legyen egyfajta tematikája a programnak, ami általában az évad jellegéhez igazodik. Idén valójában az okoz nehézséget, hogy jelenleg az *Újranyitó Évad* fut, ami nem kifejezetten művészeti koncepció. Ugyanakkor nagy segítség, és külön öröm, hogy ilyenkor sem kizárólag szólistaként akarnak megmutatkozni a tagok. Sokan megszerették a kamaraműveket, jelentkeznek négyesekkel, hármassokkal, illetve duettekkel.

Természetesen mindig van elegendő jelentkező, hiszen az énekkari művészek egy évben csupán néhány alkalommal mutatkozhatnak meg szólistaként: például az *OperaFüreden*, illetve a bevezetőben említett *Énekkari Minifeszten*. Csiki Gábor is úgy véli, szükség van ezekre a rendezvényekre, ám egyben azt is hangsúlyozza, elegendő

dó annyi, amennyi van. Ő ugyanis alapvetően nem hisz a „művészi” munka létezésében. Az énekkari tagok és a saját maga tevékenységét sokkal inkább gyakorlati munkának tekinti. Hogy mi vezeti a kórustagok kezét, torkát, azt az határozza meg, milyen tapasztalatai vannak az illetőnek. Ilyen az énekkari művészek szakmája, ezzel mindenkinek meg kell barátkozni. Csiki Gábor egy elfeledett opera címére szokott hivatkozni: *„Együtt és egyedül”*. Erre a paradoxonra épül az énekkari karrier, melynek alapja, hogy egyéni képességeit mindenki csak bizonyos alkalmakkor tudja megmutatni. És nem is kell többször. Aki ezt nem tudja feldolgozni, annak mindig problémája lesz. Csiki Gábor sem tagadja, hogy személyes életélményről, tapasztalatról beszél. Ezen a keserű hídon neki is át kellett mennie, de véleménye szerint megéri, mert más szempontból viszont többszörösen kárpótol ez a különleges pálya. ○

Opera184 | Fotó: Berecz Valter

Mesés és magyar témájú nagybalettek a századvégen

Szerző: Pónyai Györgyi

Az előző lapszámban taglalt *Excelsior* lenyűgöző monumentalitása és sikere ellenére a balett az 1800-as évek végén *nem volt könnyű helyzetben*. Mivel a látvány uralt mindent, a könnyed szórakoztatás terén a varietékkal, orfeumokkal, a színpadi műfajok közül az egyre népszerűbb operettel is meg kellett küzdenie a nézők kegyeiért.

○ A babatündér, 1888 - kínai lány jelmezterv | Forrás: OPERA Emléktár

○ A babatündér, 1888 - spanyol lány jelmezterv | Forrás: OPERA Emléktár

Nem csoda, hogy ebben a versenyben az operai tánc-előadások is egyre dekoratívabbá váltak. Jellemzőek voltak a pompás színpadképek, a mozgatható, gazdagon díszített kulisszák és a villanyvilágítás, a fények változatos használata. A szólisták és a tánckar színes, fantáziadús jelmezeket viseltek. A korszak civil divatjának tükrében azonban a rövid tűtűk és dekoltált kosztümök bizony sokat mutattak, ami nem tett jót a táncosnők megítélésének.

A századvég balettjének zsánerét az 1888 decemberében bemutatott, Bécsből importált darab, *A babatün-*

dér is meghatározta. A mű egy játékboltban játszódott, ahol az éjfélok megelevenedő különféle nemzetiségű (japán, tiroli, kínai, spanyol) babák táncoltak, mulattak a villanylámpák „szemképráztató” fényében, „csillogó, színpompás kosztümökben”. A darab, meséjének és babaszereplőinek köszönhetően, remek fogadtatásra talált a gyermekközönség körében is. A sajtó nagy jövőt jósolt a produkciónak, és valóban, összességében több mint háromszáz előadást ért meg, megteremtve a gyermekbalett hagyományát is.

A közönség az 1880-90-es években az ilyen, jellemzően több felvonásos, valamilyen „mesei” librettóval rendelkező látványbaletteket fogadta örömmel, ez vált kedvelté és ezért gyakorivá. A cselekmény nem volt hangsúlyos, egy vékony történetszál, az egymást követő jelenetek laza összefüggése már megfelelt, a többi balettmester fantáziájára bízta. A zenénél a dallamosság és

○ Luigi Mazzantini, 1890 | Forrás: OPERA Emléktár

ritmika számított, és bár továbbra is Delibes volt az etalon, a sajtó élénken igényelte a magyar alkotók darabjainak színrevitelét is. Születtek is olyan balettmuzsikák, melyek hazai szerzőit (Szabados Károly, Rieger Alfréd, Szabó Xavér Ferenc, Poldini Ede) kifejezetten dicsérte a kritika.

A táncosnőknél nem volt elvárás a líra, a poézis, a romantika rebbenő tündér balerináit elfeledték. De egy csinos arc, vagy szép ívű láb sem szavatolta a sikert. A tökéletes technika, a kiváló tánctudás került előtérbe, a balett ugyanis ebben tudta az operettet vagy a mulatók műsorait leginkább túlszárnyalni. Az OPERA primabalerinája 1887-től Müller Katalin (Katica, 1860-1929), aki már hatévesen Campillinél tanult. Bár az akkori ideálok szerint nem tartották szépnek, precízen kidolgozott technikáját mindenki elismerte, ráadásul a karakterábrázolásban is jeleskedett. Hosszú ideig nem is akadt vetélytársa, harminchét évesen vonult vissza a színpadtól.

Smeraldit követve, 1889 és 1894 között Luigi Mazzantini (1857-1921) lett az Operaház balettmester-koreográfusa. Olasz táncos család sarkjént Milánóban tanult, majd Bécsben volt szólista. Ennek köszönhetően bizottsággal és változatosan dolgozott az akadémikus formanyelvel, darabjaiban maga is sokszor táncolt. Elsősorban többfelvonásos, nagylétszámú, cselekményes baletteket (*Új Rómeó, A párisi festők, Nap és Föld, A korrigan*) készített. Ezeket a korízlésnek megfelelő, pazarul kiállított, látványos darabokat a sajtó és a közönség is mindig örömmel fogadta. Újtításokkal is kísérletezett: egyik művébe például kánkánt koreografált, ami az

OPERA színpadán nagyon szokatlanul hatott. Emellett olasz létere ő volt az első balettmester, aki magyaros baletteket is színre vitt, amelyek a millenium emelkedett légkörében rendre zajos sikert arattak. Ezek közül elsőként a *Csárdást* mutatták be 1890 decemberében. Az első kép a cigányok vándorlását ábrázolta a Kárpátokban, ahol a nóta tündérei hegedűt ajándékoznak nekik. A másodikban fegyvertánc, palotás és „nagy magyar szóló” szerepelt, majd a képet Rákóczi ünnepélyes bevonulása zárta. A harmadikban egy lakodalom, nemzeti táncok, majd egy csárdás következett, a negyedik pedig egy nagy élőkép volt, melyben Hungária alakjának vezetésével a szereplők elénekelték a Szózatot.

Az 1891 márciusában színre kerülő, második nemzeti jellegű balett, a *Vióra* alapjául egy Jókai-regény, *A tengerszem tündére* szolgált. Cselekménye szerint a Szent Anna-tó melletti kápolnából ellophatja a harangot a vízikirály,

Magy. Kir. Operaház. Évi bérlet 55. szám. Havi bérlet 7. szám. Budapest, vasárnap, 1891. április hó 12-én: **VIÓRA,** a tengerszem tündere.

Kezdeté 7 órakor, vége 9 után.

Remény helysarak: I. em. kiskoszt. II. em. kiskoszt. III. em. kiskoszt.

Esteli pénztárányítás a színházban 6 órakor.

TRUBADOUR

Nap és föld.

○ Vióra színlap, 1891 | Forrás: OPERA Emléktár

BALETT

○ Müller Katalin
Forrás: OPERA Emléktár

lányai pedig elcsábítják az ifjakat, magukkal rántva őket a mélybe. Egyik lánya, Vióra azonban beleszeret Gergőbe, a fiatal vadászba és vele tart a szárazföldre. Esküvőjükön új harangot avatnának, a szertartás közben azonban az lángkap. Vióra és Gergő, hogy megtörjék a varázslatot, szembeállnak a vízikirályal, diadalmaskodnak, és a tündérbirodalom összeomlik. Az autentikus hatás kedvéért Mazzantini a Székelyföldre utazott, tanulmányozni a magyar táncokat. A darabban két székely gazdával járatta el az erdélyi borica táncot, ami akkora sikert aratott, hogy a közönség a számot megismételtette.

Szintén magyar vonatkozású alkotás volt a *Dárius kincse*, melyet 1893 októberében mutattak be. Egy parasztleányról szól, aki Erdély hegyeiben kincse lel, majd álmában az ókori Babilonban találja magát, ahol megtapasztalja az arany jellemromboló hatalmát. Felébredvén a tiszta szerelmet és életet választja menyasszonya oldalán. A dús cselekményű, monumentális darab zeneileg és kiállításában is annyira újszerűnek hatott, hogy bemutatója kapcsán még egy új műforma, a „pantomimikus zenedráma” születése is szóba jött.

Mazzantini rövidebb táncgyvelegeket is alkotott, melyeket jel-

lemzően operákkal együtt játszottak. Ezek dekoratívok voltak ugyan, de a közönség tetszését már kevésbé nyerték el. A közlés és a sajtó ugyanis – éppen az operettel és a mulatók műsorával összevetve – ebben az időben már határozottan jelezte, mit nem tart az Operaházba valónak. Ezen kis darabokat pedig a mondanivaló hiánya, a sajtó által „excentrikusnak” (azaz frivolnak) leírt kosztümök, sőt, olykor az „orfeumszerűség” jellemezte, amit a közönség – még jó koreográfusi teljesítmény mellett is – méltatlannak érzett. Mazzantini balettmesteri periódusának végét is két ilyen darab jelezte, melyek rossz fogadtatása után megvált a pozíciójától. Működésének ideje azonban összességében a társulat kiemelkedően produktív időszakának tekinthető. Nagy kísérletező kedvvel, fantáziadúsan koreografált, többfelvonásos magyaros jellegű darabjai évtizedes adósságokat törlesztettek, és hibáik ellenére is jó irányt mutattak az operai balett fejlődésének. Cselekményes, látványos táncművei sikerrel szolgálták ki a korizlést. Nagybalettjeiben jó érzékkel bánt a csoportokkal, mindig szem előtt tartva a változatosságot és dekorativitást. ○

○ A babatündér, 1932 | Forrás: OPERA Emléktár

ORIGO

ÚJRA EGY ISMERŐS TALÁLKOZZUNK MINDEN NAP!

ORIGO.HU

Az ORIGO kiadója a New Wave Media Group Kft. ©2022 Minden jog fenntartva!

Örömteli találkozások

Szerző: Filip Viktória

Ismét a fővárosba invitálja a Magyar Állami Operaház a vidéki és a határon túli társulatokat, csokorba gyűjtve ezzel a friss bemutatókat, operai ínycségeket.

A Primavera keretében május 16-tól 22-ig a *kiváló vendégelőadóké és az izgalmasabbnál izgalmasabb előadásoké*

az Eiffel Műhelyház és az Erkel Színház színpada. Összeállításunkban a rendezők kalauzolnak bennünket e különleges produkciók világába.

Kolozsvári Magyar Opera - A gyermek és a varázslatok | Fotó: Kolozsvári Magyar Opera, Szabadi Péter

Kezdjük talán a Kolozsvári Magyar Operával, akikkel rendszeresen találkozhatunk Budapesten, nem csak a 2013 óta futó Primavera-sorozat alkalmával. Idén Ravel *A pásztoróra*, valamint *A gyermek és a varázslatok* című egyfelvonásosokkal érkeznek 19-én. **Tompa Gábor** rendezőt, a Kolozsvári Állami Magyar Színház igazgatóját kérdeztük. „E két különböző műfajú darab összekapcsolása nagy kihívás egy rendező számára. Az én megoldásom szerint *A pásztoróra* öt alakját *A gyermek és a varázslatok* gyermek szereplője álmodja meg. Egyetlen díszletben helyeztem el a két operát: a cselekmény a gyermek otthonának terében zajlik, ami aztán kitágul, és a játékok világába vezet el bennünket. Mindkét mű fontos eleme a játékoság, de míg *A pásztoróra* egy groteszk darab, amivel Ravel a feydeau-i vaudeville-t hozza elénk,

addig *A gyermek és a varázslatok*-ban szürreális, álomszerű, olykor pszichoanalitikus mozzanatok is vannak. Csodálatos zene mind a kettő, kiváló hangszereléssel, amikben jazz-elemeket is felfedezhetünk. Ez a két, egyfelvonásos opera minden közönségrettegnek szól. Ravel mindkét fél megértésén keresztül vezet el minket a megbékélés és a kompromisszumok fontossága felé. Ez az első együttműködésem a Kolozsvári Magyar Operával, ami rendkívül jelentős számomra, és az intézmény életében is nagy lépés, hiszen közép-kelet-európai szinten is ritka, hogy francia opera kerül műsorra.

A nézők tehát a Primaverán igazi csemegéket láthatnak. Kívánatos lenne, hogy a társulatok is meg tudják nézni egymás előadásait, találkozzanak egymással. Fontos, hogy van egy

Kolozsvári Magyar Opera - A pásztoróra
Fotó: Kolozsvári Magyar Opera, Szabadi Péter

a nézők feltételeznek az anyagról. Ugyanakkor kötelességem azt a befogadhatóság határáig kimozdítani abból a fajta passzivitásból, ami esetleg éppen annak a nyitottságnak áll útjában, aminek reményében őket a szerző megalkotta. Egyszerűen fogalmazva, meg kell érteni és új-fent értetni, mitől is érvényes, tehát klasszikus egy mű. A másik esetben hatalmas a felelősség, mert az első benyomás megfelelő feltételeit kell megteremteni. A Miskolci Nemzeti

határon túli opera, ami rendszeresen vendégszerepel Budapesten. A Kolozsvári Magyar Operában sok tehetséges művész van, akik nagy alázattal dolgoznak, és színészi játékból – a Ravel-darabok esetében a fergeteges komédiázásban – is erősek. A társulat számára is döntőek ezek a megmutatkozási lehetőségek, hiszen ez a nemzetközi felkérésekhez is jó ugródeszka lehet.”

A kolozsvári születésű zeneszerző, Selmeczi György operáját hozza a Miskolci Nemzeti Színház 22-én. A *Veron* című opera koncepciójáról **Szabó Máté** rendező így nyilatkozott: „Egy szívetet képzeljünk el, ami két – társadalmilag egymással össze nem egyeztethető osztályból érkező – figura között jön létre, és ez elnagyoltta, másodlagossá teszi a környezet őket nem érintő dimenzióit. Éppen ezért egy sziluettvilágban találjuk magunkat, ahol az válik színéssé és részletgazdaggá, amivel ők érintkeznek. Mindeközben közeledünk ahhoz a pillanathoz, amikor a végzet »felkapcsolja a villanyt« ebben az álmvilágban.” Szabó Máté javarészt klasszikus operákat rendez, de kortárs operákban is van tapasztalata, a budapesti OPERA jelenleg futó évadában a *Manon Lescaut*, a *Szentivánéji álm* és Vajda János *A képzelt beteg, avagy őfelsége komédiása* volt látható. A klasszikus és kortárs darabok megközelítéséről elmondta, hogy „az egyik esetben ismernem kell mindazt, amit

Színházban évente általában egy opera-bemutatóra kerül sor – idén januárban ez a Veron volt –, így ez érkezik a Primaverára is. Csodálatosnak tartom, hogy tartja magát ez a sorozat! Rengeteget jelent a szereplőknek, a színháznak, hiszen a nézők előtt mindenképpen megmérettetés, ugyanakkor az egész éves munkának egyfajta csúcspontja. Öröm lenne, ha visszatérne valamilyen díjazás, de még ebben a formában is, az elmúlt évek minden egyes ovációját különös becsben tartva óvja a társulati emlékezet.”

A következő három produkció rendezője a táncvilágából érkezve közelíti meg az opera-előadásokat. A Pécsi Nemzeti Színház Puccini *Bohéméletével* jelentkezik 21-én, mégpedig egy egészen különleges rendezéssel, ami **Bozsik Yvette** nevéhez fűződik. A Kossuth-díjas, Erdemes művész így foglalta össze koncepcióját: „(...) Puccini látnokí képességgel rendelkezett, mert olyan fájdalmat és szegénységet vizionált a saját korában, amely a mai világunkban beteljesedni látszik. Párizs elesett, a művészet központja anarchikus, háborús övezetté vált. A Notre Dame leégett. Emberek tömegei az utcán élnek. Modern korunk pestise és az attól való félelem uralkodik. A Bohéméletet lehet könnyű párizsi képeslapként, vagy a nagy Káosz eljöveteleként is ábrázolni. Koncepciónk szerint egy III. világháború utáni világot szeretnénk bemutatni. A fősze-

○ Pécsi Nemzeti Színház - Bohémélet - Vermes Tímea, Bergovecz Dávid
Fotó: Pécsi Nemzeti Színház, Rájnai Richárd

replők a Notre Dame menedékében élnek, az Eiffel-torony már félig leomlott. Közleg a világnak a végelpusztulása, mondatja Puccini az egyik szereplővel, Colline-nal. A rendezői koncepció szerint az opera ezen a ponton fog elkezdődni. Egy apokaliptikus, disztópikus világot fogunk látni, amelyben túlélők vannak, akik napról napra tengődnek, céltalanul bolyongva az utcákon, csak a túlélésre gondolva. A művészet leértékelődött, a művészek számkivetetté váltak, senkinek sem kellene festők, szobrászok, zenészek, költők és filozófusok. Ebben a világban Mimi a tisztaság és a szépség szimbóluma, egy szent, aki tanító is egyben. Tragikus sorsa megtanítja a szereplőket arra, hogy a szeretet, az égi törvény nélkül nincs értelme az életnek. (...)

A szeretetben azonosak leszünk önmagunkkal, se tér, se dimenzió nem számít. Ez a legmélyebb elfogadás és a legmagasabb rezgésszint. Ahol szeretet van, ott nincs félelem és betegség. Puccini, mint a legnagyobb zsenik egyike, közvetítő volt ég és föld között, és lehozta nekünk ezt a gyönyörű művet, hogy továbbadhassuk a tanítást magunknak és a közönségnek."

Gemza Péter, a debreceni Csokonai Színház igazgatója nevéhez is számos koreográfia fűződik, de prózát és operát is rendez, így a februárban bemutatott *A trubadúr*t is ő vitte színre, ami a debreceni premier után

Budapesten is látható a Primaverán 16-án. „Nem válik szét élesen az, hogy milyen műfajú előadáson dolgozom, nincs hierarchia számomra a tánc, a próza és az opera között – mondja. – Az azonban biztos, hogy sok tekintetben az opera a legösszetettebb a három közül. A zene, az énekes kiteljesedése a legfontosabb vezérelv. Minden ezt szolgálja. Hálás vagyok a sorsnak, hogy ezúttal Ács János személyében olyan karmesterrel dolgozhatok együtt, akivel sorról sorra meg tudtuk beszélni az egyes megszólalások zenei, és az olasz szövegben rejlő intencióját. Így a karaktereket teljes komplexitásukban tudjuk megmutatni. Az én olvasatomban *A trubadúr*ban nem természetfeletti erők, hanem valós traumák vezérlik a karaktereket egy tiszta dramaturgia szerint. A trubadúrt sokszor bélyegzik követhetetlennek, érthetetlennek, pedig nem az. Verdi kíméletlenül nyersen teszi elénk a bosszú, a szerelem és a szeretet vezérelte cselekedeteket egy gigantikus zenében. Azzal kell megbirkózni, hogy szembenézzünk vele. A vidéki operajátszás szempontjából kifejezetten fontos a fővárosi megmutatkozás. Az elmúlt évek tapasztalatából azt mondhatom, hogy a vidéki operabemutatók hangos sikert arattak az Erkel Színházban. Azt hiszem, ez a budapesti közönség és szakma számára is jó lehetőség arra, hogy új énekeseket ismerjenek meg, illetve az Operaház elismert művészeit új szerepben láthassák. Sajnos a társulatok

○ Csokonai Színház - A trubadúr - Ádám Zsuzsa, Riccardo Massi
Fotó: Csokonai Színház, Máthé András

○ Miskolci Nemzeti Színház - Veron I Fotó: Éder Vera

előadásaiban nagy hangsúlyt fektet a testtel való kifejezésre, a gesztusokra, a mozgásra, adott esetben a táncra. „A *Don Giovanni* esetében sem lesz ez másként. Mivel érzelmes, szenvedélyes történetről van szó, amiben számos izgalmas karakter szerepel, a darab alkalmas arra, hogy ilyen módon ábrázoljuk. Az operaénekesek aktívabban vesznek részt benne, a testükkel és gesztusokkal erősítik meg, húzzák alá azokat az intenzív érzéseket, amelyek jellemzőek erre a műre. Bár a *Keresztantátákra* már két éve megkaptam a felkérést a Magyar Állami Operaháztól, a

○ Szegedi Nemzeti Színház - Kiss-Benedek Kristóf és Kalászi Zoltán *Don Giovanni*-díszletterve | Forrás: Szegedi Nemzeti Színház

találkozása kevésbé tud megvalósulni, pedig nagyon hasznosnak tartanám, ha olyan szakmai eszmecsere alakulhatna ki, amely minden résztvevő által látott, konkrét operaelőadásokról szól, nem csupán a szakma általános jellemzőiről."

Horváth Csaba koreográfus-rendező – a Forte Társulat művészeti vezetője – neve a budapesti OPERA közönségének sem ismeretlen. A Szegedi Nemzeti Színház márciusi *Don Giovanni*-premierjének rendezője lapunknak nyilatkozva elmondta, hogy az

pandémia miatt idén március végén kerülhet sor a bemutatóra, ezért a szegedi produkciót számítom első operarendezésemnek.

Régóta vágytam egy ilyen feladatra, és nagyon élvezem a munkát. Zene- és operarajongó vagyok, így jól tudom, hogy Mozart *Don Giovanni*ja az operák operája. Ez egyrészt nyomasztó tény egy kezdő operarendezőnek, másrészt nagy kihívás is, és óriási élményt jelent számomra. Amikor Dinyés Dániel – akivel Bartók *Concertóján* dolgoztunk együtt pár éve – megkeresett ezzel a lehetőséggel, kimondhatatlanul boldog voltam. A szegedi társulat nyitott, munkabíró, befogadó, képlekeny, rugalmas, remek kondícióval bírnak, akár a tánckarról, a kórusról vagy a szólistákról legyen szó. Jó előadást remélek, már csak azért is, mert a Szegedi Nemzeti Színháznak is nagy vállalása ez a produkció. Örülök, hogy épp ezt a darabot mutatják be a Primaverán 17-én, mert mindig nagy lehetőség, amikor egy vidéki vagy határon túli előadás – legyen az prózai, zenés vagy más műfajú – megmutatható a fővárosban. Szegeden nagy hagyományai vannak az operajátszásnak, így ez a találkozás kifejezetten izgalmasnak ígérkezik." ○

A cikk hosszabb változatban a *Mimi.blog.hu* oldalon olvasható.

„Tíz év múlva nem lesznek női és férfi illatok”

Szerző: Ménes Márta

Ha színházba megyünk, mire figyelünk az *illatok* esetében? Kiegészítőnek számít-e egyáltalán? Kell-e, hogy többféle legyen belőle? Mitől válik legendássá egy illat, és mi az a niche parfüm? Schiffer Miklós stíluszakértő válaszol.

A divat terminológiájában hogyan szerepel a parfüm szó? Beszélhetünk úgy az illatról, mint egyfajta kiegészítőről? Erre csak egy óriási klasszikust lehet idézni: Coco Chanel mondta, hogy annak a nőnek, aki nem használ illatszert, nincs jövője. A parfüm kiegészítő, sőt még pontosabb, ha azt mondjuk, személyiségünk kiegészítése, kitolása, a saját ízlésvilágunk mások szemüvegén át való láttatása vagy kifejezése. Hiszen nem mi magunk kavargjuk a saját parfümünket, mégis megtaláljuk azokat az illatokat, amelyeket szeretünk. Ennek persze sok ága van, maga a választás lehet divat, lehet mánia. Az Yves Saint Laurent Opium nevű kompozíciója például rögeszmévé vált a nők körében, ahogyan a Magie Noire, és az Európában sokáig elérhetetlen Eternity is Calvin Kleintől. Férfi illatok közül a Paco Rabanne-t, vagy a Diortól az Eau Sauvage-t tudnám említeni. Tehát mind az

urak, mind a hölgyek esetében léteznek már-már misztikusan felkapott termékek, amelyeknek nyilvánvalóan a személyes jellege veszik el az által, hogy sokan használják ezeket. Amikor kiválasztunk egy illatot, azonosulunk az illatjegyekkel, azok hangulatával. Ez egy kifejezőmód is egyben, ezért ma már olyanok is vannak, akiknek saját illatot kreálnak. Nagy változás az utóbbi egy-két évtizedben, hogy sok illatszert-alapanyagot szintetikusán állítanak elő. Emögött a zöld felfogás áll elsősorban, de egyéb okai is lehetnek.

Kell, hogy többféle illatunk legyen?

Nem kell. Az illatszert-vel való hozzáállásunk nagyon érdekes: van, aki egy-egy illathoz ragaszkodik egy életen, vagy egy-egy életszakaszon át, és van, aki mindig újabb illatokba lesz szerelmes, és megveszi a legújabb kompozíciókat vagy a legújabb kompozíció al-

○ Parsifal | Fotó: Herman Péter

kompozícióját – mert ma már ennek is divatja van. Természetesen annak is van jelentősége, hogy milyen évszak van. Harmincfokos napsütésben általában nem nyúlunk a nagyon mély, 'oud' illatokért. Habár ennek ellentmondanak

Mire figyelünk az illatok esetében, hogyha színházba megyünk? Egyes multicégeknek például az etikai előírás része, hogy az erős vagy a kollégákat zavaró illattal nem lehet megjelenni.

a közel-keleti országok, ahol ugyanolyan nehéz, olajos illatokat használnak a melegben is, hiszen a nagy forróságban sokkal hamarabb elpárolog a parfüm. Abban is nagy eltérés mutatkozik, hogy ki, hogyan adagolja a parfümökét: össze-vissza fújja magát vele, vagy diszkréten használja. Ezek mind nagyon személyes dolgok. Aki mondjuk Opiummal megy be reggel nyolckor a munkahelyére, az nem lesz a kedvence a többieknek, mert émelegni fognak tőle. És itt érdemes kicsit visszanyarodnunk az öltözködéshez: ha fontos, hogy ne csak magunknak, de másoknak is tetszünk, akkor az illatszerválasztásnál is érdemes odafigyelni, és a nagyon átható, erős illatokat kicsit szolidabban használni. Hiszen az, ami nálunk befutó, az nem biztos, hogy másnak is tetszik.

Ön szerint mitől válik legendássá egy illat? Egy-egy jól megválasztott gondolat vagy az ügyes marketing miatt? A Chanel No5 például a divat modern megközelítését volt hivatott tükrözni, a Calvin Klein CK One-ja pedig Klein provokatív farmer-reklámkampány képeivel forrt össze.

○ A kékszakkalú herceg vára | Fotó: Juhász Attila

Nos, a Chanel No5 a húszas évek divatmegközelítését, egy elmúlt idő felfogását tükrözi, a CK One pedig azért mérföldkő, mert az első olyan parfümök közül való volt, amiről nem határozták meg, hogy női vagy férfi illat. A mai niche parfümöknél sincs ez előírva, mert a parfümöknek igazából az összetevők adják a nevüket. Az egyik kedvenc illatom a Tom Ford Oud Wood – ezt használhatja férfi és nő is, nincs jelölve, hogy Pour Homme. De Tom Fordnak van olyan illata is, a Black Orchid, amit nagyon sok férfi használ, pedig kifejezetten nőknek szánja. Ez az átjárás, az ide-oda kacsintás a parfümöknél is jelen van. Ezért is gondolom azt, hogy tíz év múlva nem lesznek

női és férfi illatok, csak illatok. Az emberek az újra vágynak az illatszerek tekintetében is. Ma már nem azt üzeni a világ, hogy tarts ki egyvalami mellett, hanem azt, hogy vegyél újat.

Ha van évszakhoz illő illat, van egy-egy adott ruhához, alkalomhoz passzoló parfüm is?

Természetesen. Ha szmokingba bújok, akkor én is olyan illatot használok, ami a szmoking eleganciájához, üzenetrendszeréhez illik. Ha edzeni megyek, akkor egy sportosabb, egy nyári délelőttön pedig egy könnyebb illatot választok. Hozzáteszem, én egy elég tudatos illatszerhasználó vagyok. ○

JÁTÉK

Folytatódik az OPERA Magazin nyereményjátéka. A megfejtéseket 2022. április 15-ig várjuk a jatek@opera.hu e-mail címre. Az alábbi kérdések mindegyikére helyesen válaszolóik között 5 db páros belépőt sorsolunk ki a 2021/22-es évad valamelyik előadására. A nyerteseket e-mailben értesítjük, a névsort és a megfejtéseket a következő lapszámban olvashatják.

1. A Hunyadi László című opera Radnai-Oláh-Nádasdy-féle átdolgozásában ki éneklí az Erkel Ferenc által eredetileg Mátyásnak írt áriát?
2. Mi volt a címe Luigi Mazzantini, az OPERA egykori balettmester-koreográfusa első magyaros baletjténeke?
3. Mennyi időt töltött az OPERA Énekkarban Csíki Gábor, az együttes jelenlegi karigazgatója?
4. Melyik olasz városban találták fel a fémsodronyos bélhúrokat a 17. század második felében?
5. Mit jelent az M. Tóth Géza rendezte Ring-ciklusban használt „kinetikus tipográfia”?

Előző számunk megfejtései: 1. Jago; 2. A diótörő, A rosszul őrzött lány; 3. Fűrjes Anna Csenge és Oleksandr Kyreiev; 4. Hány János; 5. táncdalok és filmzenék
A téli lapszám nyertesei: Fejes Júlia, Horváth Tamás, Makai Szilvia, Dr. Subáné Dombóvári Erika, Szabó Mária Éva
A részletes Játékszabályzat a www.opera.hu/tajekoztatok oldalon olvasható.

185
20

185 ÉVES
A NEMZET
SZÍNHÁZA

20 ÉVE
A DUNA PARTJÁN
A NEMZETI HÁZA

TAVASZI PREMIEREK A NEMZETI SZÍNHÁZBAN

Ősbemutató: 2022. március 4. • 19:00

Józsa Péter Pál

AGŰN

Rendező: Vidnyánszky Attila

Bemutató: 2022. április 13.

Lope de Vega

A KERTÉSZ KUTYÁJA

Rendező: Ignacio García

Bemutató: 2022. május 14.

Euripidész

BAKKHÁNSNŐK

Rendező: Teodórosz Terzopulosz

Könyvdömping

Szerző: Karczag Márton

A téli-tavaszi időszakban több kötet gazdagította, illetve fogja gazdagítani az OPERA kiadványainak sorát. Három könyvvel bővült az Örökös tag sorozatunk, az Operaház újrainvitása pedig *újabb érdekes olvasmányok*at tartogat a színház barátai számára.

Dózsa Imre 2021. november 9-én ünnepelte 80. születésnapját. Ebből az alkalmából nem csak nagyszabású balettgálát rendezett az OPERA, ahol a színház legtehetségesebb szólistái táncoltak részleteket a művész legjelentősebb szerepeiből, hanem egy könyv is napvilágot látott. A *tánc a korlátok legyőzni képes ember művészete - Dózsa Imre portréja ünnepi keretben* című kötet Major Rita munkája. A kiváló táncművész, balett- és iskolaigazgató, pedagógus és koreográfus egykori nyilatkozatait, és egy hosszú riportorozattal egybe is fonta azokat. A könyv gondosan válogatott és retusált fotóanyaga Csillag Pál munkája.

December elején jelent meg *Az én hangom - Tíz délután Kincses Veronikánál* című rég várt portrékötet, melyben a népszerű Kossuth-díjas szoprán mesél életéről. Igazi, téli estékre való, számos képpel illusztrált, beszélgetős könyv született, melyben Kincses Veronika kendőzetlen őszinteséggel és a rá olyanira jellemző derűvel vezet végig élettörténetén. A művész nevét már tinédzserként megismerhette az ország a *Ki Mit Tud?* televíziós vetélkedőn, a főiskola után pedig főszerepek sora várta itthon és külföldön. Kincses Veronika a pályafutása csúcspontjairól éppúgy megemlékezik, mint azokról a nehézségekről, melyeken ma már mosolyogva képes felülemelkedni.

Az Örökös tag sorozat harmadik kötetének szomorú apropója van. A nagybeteg Sólyom-Nagy Sándor élete utolsó hónapjaiban sokat fáradozott azon, hogy a lassan negyedszázada megjelent önéletrajzát átdolgozva ismét közreadhassa. A művész 2020 decemberének utolsó napjaiban elhunyt, a *Visszanézve* című kötet így csak posztumusz alkotásként készülhetett el a 2021. december 9-i *Sólyom-Nagy80+* emlékkoncertre. A kiváló bariton – korának jeles Hans Sachs-sza és Rigolettója – gondolatai tanítványai és olvasói lelkében élnek tovább.

Az Operaház rég várt újrainvitására természetesen készülnek fotókönyvek, polcokra való dekoratív albumok éppúgy, mint zsebre tehető, többnyelvű bédekkerek. Néhány éve Emmer László remek fotóival jelent meg egy látványos füzet, a Magyar Nemzeti Balett teljes repertoárjával, melyet a rajongók igen gyorsan szétkapkodtak. A számos új bemutatóhoz és a folyamatosan megújuló műsorhoz is igazodva a kiadvány felfrissülve, új köntösben, Gara Márk táncművészeti tanulmányával márciusban ismét napvilágot lát.

Az 1980-as években jelent meg dr. Till Géza játékmester remek operakalauza, melyet az író kifejezetten az OPERA repertoárjához igazítva gondolt össze. Azóta nem született olyan hasonló témájú könyv, amelyik kifejezetten a dalszínház műsorát vette volna alapul. Ezen változtat most két ragyogó tollú publicista, Csehy Zoltán és László Ferenc új munkája, amelyik a 138 éves Operaház tiszteletére 138 operát mutat be. ○

Emberközpontú színház emberségesen

Szerző: Mona Dániel

Toronykő Attila. Rendező.

A *Kincskeresők* című sorozat lelke és motorja. Egyszer kamionra rendezte meg a *Szerelmi bájitalt*. **Nincs előtte lehetetlen.** Erősségei: frappáns ötletek, környezethez való alkalmazkodás, nyitottság, humorérzék, türelem. Kérdeztük. Válaszolt.

○ Kincskeresők - Oberon | Fotó: Berecz Valter

○ Fotó: Nagy Attila

○ Kincskeresők - Rinaldo | Fotó: Nagy Attila

○ Kincskeresők - Éljen a Mama! | Fotó: Ligeti Edina

Mostanra már széles körben híre ment, hogy az Eiffel Műhelyház Hevesi Sándor háziszínpadán hónapról hónapra történik valami igazán különleges. Előadások minimál eszközökkel, fiatal énekesekkel. De mit szólnak ezekhez a körülményekhez egy rendező? „Szerintem minden darabban tud lenni egy olyan lényeges elem, amit ha a rendező jól kitalál, onnan már minden más adja magát – állítja Toronykő Attila. – Mert idővel rájön, hogy azt az elemet erre is lehet használni, abból ezt is lehet csinálni. Így a néző figyelme sem aprózódik szét a sok kellék miatt, hanem tényleg egyfelé koncentrál. Számomra mindig izgalmas, amikor ilyen kevés eszközzel kell dolgozni. Ilyenkor csak az emberekből lehet kiindulni, a színház pedig épp arról szól, hogy az ember játszik a színpadon. Ha egyszerű a környezet (nincs díszlet, jelmez, semmi, csak maga az ember), akkor vissza tudunk menni az alapokhoz, és sokkal többet lehet foglalkozni az énekessel.

Ezért szeretem nagyon ezt a sorozatot. Meg a fiatalok miatt. Ők még rutin és tapasztalat híján vannak, bizonyos instrukciókat nem tudnak úgy megoldani, mint a régebb óta pályán lévő kollégáik. Cserébe mindent bevállalnak, és bátrabban oldanak meg helyzeteket. Velük sok bugyuta, de jó poént meg lehet valósítani, amik kiválóan illenek ebbe a terembe: komikus szituációk, futkározások, zongoratólogatás. Az Operaház színpadán vagy akár a Bánffy teremben már én sem csinálnám meg,

oda nem való.” Felmerül a kérdés: mi lesz a sorozatot záró Farkas Ferenc-operett két lovával, Csinom Palkóval és Jankóval? Vajon lóvá teszi a rendező a mindenre kapható énekeseket? Május 14-én kiderül.

Nyolc operaritkaság. Biztos van olyan, ami rögtön bevillan egy rendezőnek a címek látán. „Talán a *Mahagonny* jelent meg előttem először – emlékszik vissza Attila –, mert azt hallottam már, és nagyon tetszik a zenéje. Ott rögtön neonkarkötőket láttam. Amúgy mindig akkor jönnek az ötletek, amikor elkezdek foglalkozni a darabbal. Nagyon sokszor meghallgatom a zenét, amiből rengeteg dolog következik, akár csak a szövegből. Ebből a kettőből, no meg a technikai és anyagi kényszerből áll össze aztán az ötlet sor.”

Wagneriánusok, figyelem! Kurt Weill operája április 2-án érkezik a *Kincskeresők* közönsége elé. „A darab főszereplője a város, amely az emberek igényeiből születik és az emberek igényei miatt pusztul el” – írja a szerző, aki „zenei képeskönyv”-nek vagy „képsorozat”-nak nevezi művét. Ideálisnak hangzik keresztmetszet-alapanyagának.

Különleges kívánság? „Nagyon szeretem Offenbach *La Périchole* című darabját – mondja Toronykő. – Szerintem a szerző egyik legjobb operettje. Ritkán játszanak itthon Offenbachot, de én kedvelem a szarkasztikus humorát. A *Tulipatan szigete* is kiváló. Ha esetleg ilyen kuriózumokat bele lehetne csempészni a sorozatba...”

Talán majd egyszer. Addig is fogadják szeretettel március 5-én Janáček *A ravasz rókácska* című darabját, amely korántsem meseopera, sokkal inkább filozófiai tanmese. Egy zenei kincs. Még jó, hogy a keresők megtalálták ezt is! ○

Veszedelemes éden

○ Kósa Lőrinc, Furuhashi-Huber Inès, Rálik Szilvia, Szemeyei János, Kálnay Zsófia, Ódor Botond | Fotó: Rákossy Péter

Hogy mennyi fenyegetés lehet egy paradicsomi – vagy annak tűnő – állapotban, azt jól szemlélteti a világhírű, kortárs zeneszerző, Philip Glass műve. A balett-opera során egy testvérpár különös kapcsolata elevenedik meg három zongora, énekesek és balett-táncosok segítségével, Jean Cocteau regénye nyomán.

„Az előadás nyugtalanító hangulatába már a nyitány beránt, Glass hangszerként csupán három zongorát használ, ezek játéka diszsonáns és zaklatott. A színpadkép megidézi Cocteau avantgarde hátterét, a lakás tere az expresszionista érzelmi kivetítés jegyében egyszerre tágasan rideg és zezugosan fojtogató – mindezt pedig szürrealista részletek fűszerezik. A domináns szín a szürke: szürkék a díszletek és szürke a táncosok ruhája is, akik a szereplők jeleneteit kísérik, narrálják. A táncosok a mozgás őszinte, direkt dimenziójában olyanok, mint egy görög kar, akik ének helyett balettel leplezik le, hogy – a szavaikkal, viselkedésükkel ellentétben – érzelmileg mi történik valójában a szereplőkben.”

(Sándor Anna, Könyves Magazin)

„Különösen szép volt Elisabeth és Paul kettőse Furuhashi-Huber Inès és Taravillo Mahillo Carlos megformálásában, az egyéb-

ként roppant nyugtalanító figurák egy kis időre szinte emberivé váltak. Megérthető lett, milyen borzasztóan elvágódnak abból a világból, amelyben élnek. Az opera azonban ezzel együtt is megőrizte a karakterek talányos, némiképp életidegen voltát, és ehhez a rendezés is lényeglátó módon hű maradt. (...)

Elisabeth hangzásban is sokszor igen szélsőséges szólamát Rálik Szilvia szólaltatta meg. Az énekesnő német repertoáron edződött szopránja kiválóan alkalmas volt a fiatal lány kegyetlenségének, életidegenségének bemutatására, ebben az esetben kifejezetten a karakterformálás előnyére válhatott némi élesség. Paulként Kósa Lőrinc egy ígéretesen induló pálya első fontos mérföldkövéhez érkezett, (...) hajlékony baritonjával már most megbízható énekesnek tekinthető. (...) Kálnay Zsófia egészen ragyogó volt Dargelos és Agathe kettős szerepében,

LES ENFANTS TERRIBLES

mintha valóban két különböző személy lett volna, olyan erős kontraszttal jelenítette meg a kamaszfiú nyegleségét és a szerelmes lány érzékenységét.”

(Kondor Kata, Fidelio.hu)

„Látványos táncos alakítása az operának a két férfi vágykép: Michael (Kerényi Miklós Dávid) akrobatikus ügyességével és pontosságával olyan idealisztikus beteljesülést olyan idealisztikus beteljesülést tolmacsol, amittől tartani kell, hogy a jelenléte múlt lesz. A másik bálvány Dargelos, akit Rónai András személyesít meg. Dargelos figurája kegyetlenül sorsszerű, mivel minél nagyobbra nő a bálvány, annál sebezhetőbb Paul, a bálványozó. Rónai úgy uralja a mozdulatait, hogy ezzel folyamatos figyelmet ébreszt, miközben jelenlétével saját teret: magányt teremt, amely elérhetlenné teszi.”

(Lénárt Gábor, Humenonline.hu)

„A tudomány – legalábbis átvitt értelemben – dominánsan van jelen az Eiffel Műhelyház színpadán. Az új, 2020-ban megnyílt budapesti

helyszín egy hatalmas vasúti járműjavító része volt, ami most moduláris komplexummá alakult át. Tihanyi Ildikó makulátlan díszletei geometriai mintázatokként nyílnak meg a számtalan forgás alkalmával. A mindent uraló fehér szín és a hely monumentalitása ellenpontjaként Kovács Andrea jelmezei szemgyönyörködtetőek, egyben magukban hordozzák annak kockázatát, hogy ríktívó válhatnak az énekeseken. A táncosokat – akik a szereplők és a tetteik impulzivitását testesítik meg – a szürke árnyalatai teszik elegánssá. Mozdulataik kecsesen olvadnak bele a zenébe, amit három zongorista – Andrea Fernandes, Tóth Sámuel és Zsoldos Bálint – csodálatosan ad elő a fiatal Dobszay Péter érett irányításával. (...) A koreográfus-rendező Barta Dóra ügyesen kombinálja a teljes szereplőgárda gesztusait: az áradó ének mind leolvasható a táncosok testéről, míg az énekesek mozdulatai visszafogottabbak. A testvérpár időnként erőszakos civódása a gyengéd és játékos pas de deux-ben egyfajta echóként jelenik meg. Minden énekesnek van táncos párja; Furuhashi-Huber Inès Elisabeth szerepében az egyébként kiváló balettosok közül is kiemelkedik. Elisabeth-et énekesként Rálik Szilvia formálja meg, aki talán nem annyira naiv és könnyed, mint amit a fiatal lány szerepe kívánna a darab első részében. Azonban a tüéles magas hangok, amelyek a színpad hátsó részén elhelyezett forgó állványról is megerőltetés nélkül áradnak felénk, meggyőzően bizonyítják, miért esett a választás egy ilyen tapasztalt, gazdagon árnyalt hangra, még akkor is, ha esetleg kiténik a fiatalabb énekesek lágyabb tónusai közül. A fiatalok csodálatra méltó artikulációjáról tesznek tanúbizonyságot, még Glass helyenként nehéz francia szövegében is. Kósa Lőrinc Paul szerepében hol félnék, hol faragatlan, de hangja mindig kiegyensúlyozott. (...) Az egész mű pokoli tempóban bontakozik ki: a másfél óra szinte szempillantás alatt eltelik, és a nagy tragédiákra jellemző összeomlással ér véget.”

(Suzanne Lay-Canessa, Bachtrack)

○ Szemeyei János, Furuhashi-Huber Inès, Taravillo Mahillo Carlos | Fotó: Rákossy Péter

○ Rónai András, Kálnay Zsófia, Kósa Lőrinc, Ódor Botond, Rálik Szilvia, Szemeyei János | Fotó: Rákossy Péter

Egy költő szerelmei

○ Jónás Réka Piroska, Nyári Zoltán, Mester Viktória és az OPERA Énekkara | Fotó: Rákossy Péter

Székely Kriszta már többször bizonyította tehetségét egyfelvonásos kamaraoperák esetében is, ám a *Hoffmann meséi* az **első nagyertermi rendezése** az OPERÁ-ban. Offenbach főművéből sűrű szövetű, kortárs előadást hozott létre, amelyben a valóság és belső világunk kivételése keverednek.

„Offenbach e művében folyamatos az ingázás a reális és az irreális, illetve a polgári és a kísérteties regiszterei között, és az sem utolsó szempont, hogy ennek a posztumusz is folytatólagosan gyarapodó darabnak nincs definitív műalakja, s ez a szokottnál nagyobb mozgásteret kínál a színre állítók számára. Olyan opera, amely meglepően jól viseli a »nem hagyományos« rendezést, a régi romantikus közhelyek és az új keletű (opera)színpadi klisék összevegyítését. Ez derült ki most az Erkel Színházban is, ahol Székely Krisztának sikerült úgy a közönség elé bocsátania, hogy a cselekmény fölismartható maradt, miközben megkapta a maga naprakész körítését is.”

(László Ferenc, Magyar Narancs)

„Tapsoljuk a remek énekeseket, az ügyesen kitalált díszletet (Pallós Nelli munkája), mely egy vasúti várótermet ábrázol, menetrendi kijelzővel, gyorsan pergő reklámokkal, a tömegeket mozgó tánc- és énekkart (koreográfus: Gergye Krisztián, karigazgató: Csiki Gábor), az assoluta primadonnát,

Kolonits Klárát, aki négy szerepet énekel, na nem egyszerre, ezt még ő sem tudná.”

(Kovács Dezső, Art7.hu)

„Kesselyák Gergely a tőle megszokott magas hőfokon vezényli a jó formában lévő zenekart. Szinte örvényszerűen közrefog, valósággal bekerít minket Offenbach áradó, olykor egyenesen tomboló muzsikája. A kórus szintén topon van, a tagjai nemcsak jól énekelnek, hanem fajsúlyos jelenlétükkel megfelelő közeget biztosítanak a különböző szituációknak. Gergye Krisztián koreográfiája szinkronba kerül az örvénylő zenével. (...) A meghajlásnál a nézők zöme hosszú vastappsal ünnepel.”

(Bóta Gábor, 168.hu)

„A budapesti születésű, harmincnégy éves Székely Kriszta talán az Erkel Színház korlátot zottabb színpadtechnikájának köszönhetően egy vasúti pályaudvar egységes képébe helyezte a darabot, viszont a filmes világban szerzett tapasztalatainak köszönhetően változatos és vizuálisan is megnyerő jeleneteket alkotott. (...) Az érdeklődés középpontjában mindig a

„Szerintem minden elemében remek előadás. Bravo!”
(Polgár Gyula)

három női főszereplő áll, főként mivel izgatottan figyelhetjük, hogy a különböző hangbéli kívánalmaknak hogyan felelnek meg. Bár néhány előadásban más-más énekes formálja meg e három női főszereplőt, a bemutatón mind-egyiket Kolonits Klára énekelte. (...) A szoprán a legmagasabb szintű hangmagabiztosságról tett tanúbizonyságot: Olympiaként tökéletes koloratúrák, trillák és magas Esz-ig terjedő magasságok jellemezték, miközben olyan telt hangon szólt, ami túlmutat egy koloratúrszoprán képességein; Antoniát érzékeny, részben melankolikus intonációval, ragyogó magas C-vel, a végén pedig meleg színezetű hanggal alakította; Giuliettaként a hang erotikus színezete gazdag középső regisztert és magabiztos mélységeket mutatott. Ráadásul Stella néma szerepét is – ami itt nagyobb jelentőséget kapott – ő játszotta, jó színpadi jelenléttel.”

(Wolfgang Kutzschbach, Das Opernglas, Németország)

„A Hoffmann alakító Nyári Zoltánt régen lehetett utoljára Budapesten előadásban látni. (...) Öröm volt hallani, hogy tenorján nem fogtak az évek és a súlyos szerepek (...), képes érzékenyen megszólaltatni a finomabb, lírai részeket, és ami talán még fontosabb, tökéletes összhangban van az éneke és a színészi játéka. (...) Horti Lilla ragyogóan énekelt Antoniaként, az egész est legkiválóbb hangiprodukciónak hallhattuk tőle – ráadásul nem ez az első eset, hogy ennyire kiemelkedett egy előadásból. (...) A Múzsza és Nicklausse összefonódó alakját Mester Viktória formálta meg, mégpedig parádésan. Az énekesnő eleven színpadi jelenléte és hangjának ki-

„Tegnap szünni nem akaró vastappsal zártuk a *Hoffmann meséi* előadást. Gratulálok a rendezőnek, az énekeseknek, a táncosoknak, a kórusnak és a karmesternek. Csodálatos volt, köszönjük!”
(Nemesdy Zsuzsi)

○ László Boldizsár, Kálmán Péter, Mester Viktória | Fotó: Rákossy Péter

fejezőereje remekül illett a szálakat a háttérből mozgó figurához. (...) Bár Németh Juditnak fontos énekelnivalója volt az Antonia-felvonásban, már ennél jóval korábban hozzájárult a jelenet komor, szinte túlvilági hangulatához, amikor még csak mintegy emlékként volt jelen a színpadon. A kiváló karakterformálásért tudjuk kiemelni a további közreműködőket: Szappanos Tibort, Gábor Gézát, Pataki Bencét és Körösi Andrást is.”

(Kondor Kata, Fidelio.hu)

„László Boldizsár Hoffmannja értékes produkció, az Antonia-duett kifejezetten szépen sikerült, és színészilag is remekül oldja meg a rendezés kínálta karaktert, az elvakult rajongást, a szenvedélyes szerelmezt, a tragikus vesztést és a bukott, elzüllött férfit is. (...) A Magyar Állami Operaház Zenekarát és Énekkarát Kesselyák Gergely vezényelte tisztességesen helytállva (...). Dicséret illeti azt az igényes munkát, amellyel a zenei anyagot gondozta, válogatta, hogy az opera zeneileg a legértékesebb oldalát mutathassa.”

(Fülöp Károly, Operavilág.net)

○ Kolonits Klára | Fotó: Nagy Attila

Franciás zenei csemege

Egy bel canto opera jó adag humorral fűszerezve, kiváló énekesi és karmesteri teljesítményekkel tálalva *ínyenc fogás* lehet a zenekedvelők számára. Pláne, ha egy rég nem kóstolt különlegességről van szó, és *Az ezred lánya* pont ilyen.

○ Farkasréti Mária, Alberti Zsófia, Szalontay Tünde | Fotó: Nagy Attila

„Szemere Zita lírai koloratúráival csodálatosan lelkes Marie volt, akit mintha csak az ezred kabalájának és a kantin királynőjének teremtettek volna. Tökéletes drámai egyensúlyt hozott ebbe a helyzetkomikum lehetséges buktatóival teli operába, és így inkább nevetéssel jutalmazta a közönség sóhajtozás helyett. A móka legfőképpen Kovács András Péter humorista érdeme, aki *Az ezred lánya* dialógusait magyarul átdolgozta. Prózája szellemes, helyenként szinte már trágár, de Szemere és a többi szólólista számára olyan bon mots-okat biztosít, amik a produkció legjobb részeivé váltak. (...) Minden énekes közül Palerdi András aknáztá ki a legjobban a Kovács által írt sorokat a mogorva, de lágyszívű, Marie-hoz közel álló őrmesterként, és buffo basszusa jól kiegészítette a szerepet. A komédiázásban azonban a sokatmondóan szuggesztív Berkenfield Márkinét alakító Farkasréti

○ Dobák Attila, Szemere Zita, Frakasréti Mária, Palerdi András, Boncsér Gergely és az OPERA Énekara | Fotó: Nagy Attila

Máriában emberére talált. (...) Marie kedvese, Tonio szerepében Boncsér Gergely (...) az előírt magas C-kezt az »Ah! mes amis, quel jour de fête!«-ben jól teljesítette, ám az igazi erőssége a második felvonás nőanszokkal teli és gondosan megformált részeiben volt. (...) Követve Donizetti előírását, miszerint az ének hallatszódjon a zenekar fölött, Fabrizio Maria Carminati karmester a legtöbb helyen visszafogta zenészeit, de ahol indokolt volt, hagyta őket szárnyalni, főként a Marie »C'en est donc fait« áriáját kísérendő, elbűvölő csellósólóban.”

„Óriási élményben volt részünk! Köszönjük!”
(Veresné Sütő Éva)

○ Szemere Zita, Palerdi András, Boncsér Gergely | Fotó: Nagy Attila

„Az előadás Polgár Csaba rendezésében került színre. Polgár nem járatos az opera világában, ennek ellenére megtalálta a darab legfőbb kapaszkodóit. Egyetlen pillanatig nem veszi komolyan az alaptörténetet (ezzel valószínűleg maga Donizetti is így volt), így a legfőbb terep a paródiának jutott. A derűs történet színpadra állítása korszerű, még a hagyományos felfogást kedvelő nézők is örömmel nézik Izsák Lili díszleteit és jelmezeit.

A produkció karmestere az olasz Fabrizio Maria Carminati volt. A stílus tökéletes ismerője, aki az Operaház Zenekarából nagy-szerű színeket varázsolt elő, jól szolgálta Donizetti és a vígopera műfaját. Lelkesen közreműködött a Magyar Állami Operaház Énekara (karigazgató Csiki Gábor) is. (...) A jelenlévők lelkesen honorálták az előadás végén a közreműködők erőfeszítéseit.”

(Zéta, Café Momus)

„A párbeszédekben elsősorban Palerdi András talált magára, aki nem csak a marcona Sulpice énekhangjának meggyőző tolmácsolója, de prózában is helytáll, s hozzá valósággal lubickol a helyzetkomikumokban. (...) Aki miatt mégis figyelemreméltó ez az előadás, az a Marie-t alakító Szemere Zita. Olyan könnyedén,

olyan csillogóan áll neki a koloratúráknak áriájában („Chacun le sait, chacun le dit”), hogy azt a benyomást kelti, ezen az estén nincsenek számára határok. Egyébként az az érzésem, hogy valóban nincsenek. A gyönyörű crescendo és bravúros technikai megoldások mellett ráadásul Szemere hangjának színezete azt is lehetővé teszi, hogy Marie néhol idétlenül vulgáris figurája egyik pillanatról a másikra törékeny, érző szerelmessé változzon.”

(Esztergályos Máté, Revizoronline.com)

„Polgár Csaba színész-rendező megragadta a háború ma már meghaladott, 19. századi felfogása, a választás lehetősége, a belátás győzedelme és az ebből az elegyből adódó abszurditás. Ehhez társult szövegíróként Kovács András Péter író-humorista, aki a meglepően sok prózai betétben nem is hazudtolta meg önmagát. Ilyen előzmények után került 110 év után ismét magyar színpadra (Erkel Színház) az olasz bel cantóból és a francia opéra comique-ből megszülető vígopera. Mindkét műfaj jellemzőiből akad benne jócskán. Ezért lehet a főszerep minden idők koloratúrszopránjainak álma, hiszen számos alkalmat nyújt tehetségük csillogtatására, akár az érzelmeiktől fűtött áriákban gyönyörködik a nézőtér, akár a komikus jelenetektől rázza a röhögés (Szemere Zita mindkettőnek derekasan eleget tett, kapott is érte szünni nem akaró vastapsot).”

(Balázs Éva, Szabad Föld)

„Szemere Zita személyében olyan mindenlány lépett elé, akit nemcsak a 21. francia tüzezezred kollektív apasereglete, de a közönség is méltán megszerethetett. Visszhangosabb és járványmentes operaellet esetén a 34 esztendő szoprán - minden várakozást felülmúló - teljesítménye valódi kiugrás lehetne. (...) Valósággal túlaradó produkciót nyújtott a harmadik főbb szerep boldog birtokában Palerdi András (Sulpice), aki mondhatni jobb Karádi őrmester volt, mint a néhai Usztics Mátyás.”

(László Ferenc, Magyar Narancs)

Fotó: Molnár Mihály

Akinek a legütősebb fellépései a fürdőszobában zajlanak

Szerző: Szentgyörgyi Rita

Lackfi János a Magyar Állami Operaházhoz aktuálisan a *Keresztkantáták* című produkció révén kötődik, ugyanis az ő friss magyar szövegeivel csendülnek fel Bach művei március végétől. Neves költőnk zenei vonzalma nem új keletű, a népzenevel, majd a kórusénekléssel kezdődött. *Kétszáznál több dalszöveg*, számos zenei együttműködés is részét képezi a munkásságának.

Bach basszushangra írott Krisztuskantátái összművészeti formában kerülnek az Eiffel Műhelyház színpadára. Milyen írói feladatot jelent a *Keresztkantáták* szövegének könnyítése, modernizálása?

Olyan, mint egy nagyon virtuóz ellenfél ellen vívni, akinek rengeteg trükk és csel van a tarsolyában. Igazi kihívás. Azért is, mert Bach elképesztően laza volt, egyáltalán nem zavarta, ha ellene megy a szövegnek, és rápakol százhuszonhét melizmát egy amúgy cseppet sem hangsúlyos német szótagra. Én viszont ugyanezt nem engedhetem meg. A nagy barokk mestert senki se vádolná slendriánsággal, a fordító ellenben könnyen megkaphatja a magáét. A munka élvezetét ugyanaz adta, mint nehézségét, számtalan akadályt kellett legyőzni, és mindezzel együtt természetesen hangzó szöveget létrehozni. És persze alaphangon hatalmas élmény egy ilyen zeneszerző-gigász szerzőtársául szegődni. Még ha őt magát nem is kérdeztem meg erről. Úgy vettem, beleegyezett.

Milyen a kapcsolata Bach zenéjével?

Bach mindenképp az egyik legalapvetőbb beégett zenei minta a fejemben. Kantátái, passiói, zongoradarabjai, gordonka-szonátái, hegedű-szólóművei, koncertői nélkül alapjaiban rendülne meg a belső zenei épületem. Továbbmegyek, el se tudnám képzelni magam bachtalan. Öröömre gyerekként a könnyebb darabjaiból magam is zongoráztam. Kezdetől lenyűgözött, hogy nála a majdnem absztrakt matematikai gondolkodás és a dallamos érzelmesség brutális egységet alkot. Egy Bach-darabra aligha mondható,

hogy nincs benne szív vagy nincs benne ész. Egyszerre megszállottan virtuóz és döbbenetesen emberi. Nem spórolja ki a lelki dinamitot, közben harmóniai érzékelhetően földiek. Egy Bach-darab vehemensen imádkozik, de közben kétkezi asztalosmesterként mives falépcsőt is épít, egészen az égig.

Hogyan és mikor került kapcsolatba a zenével?

Az első találkozás kicsit traumatikusra sikeredett. Édesanyám a legnagyobb jó szándékkal, Kodály és Bartók szellemében napi rendszerességgel leültetett a nappaliban, és „gálgámócsai” muzsikát kellett hallgatnom bakelitről, énekelve a dalokat. Nehezen viseltem, óvodáskorú voltam, és inkább játszottam volna a magam kedvére. Viszont kétségtelenül belém ivódott a népzene hangulata. Korán észrevettük az énekhangomat, így végigénekeltem iskoláskoromat a kórusban. Nagyon szerettem a szerepléseket, próbákat, kelően hamisak voltunk persze, ahogy az egy virtigli sulis kórushoz illik.

Gyerekként tanult valamilyen hangszeren?

Furulyáztam kezdetben, majd hat évig zongoráztam, de ebből ötöt simán letagadhatnék bármikor. Nyűglódtam eléggé a gyakorlással, és nem könnyítette meg a dolgom, hogy nyolc tanárom volt. Köztük néhányat igazán szerettem, volt, akibe szerelmes is voltam, de volt, akit nem bírtam, és azt hiszem, ez kölcsönös is volt. Amikor kiköltöztünk Zsámbékra, egy barátunktól kobrázni is tanultam. Már egészen jól ment volna, amikor leálltam, mert rájöttem, na, most kellene sok-sok gyakorlást

belepakolni a dologba. Most már kicsit sajnálom, és mindig dédelgetem magamban, hogy újakezdem. Sok mindent el tudnék magyarázni a közönségnek a költészetéről is dalolva, kezemben hangszerrel.

Úgy hírlík, kamaszkorában még nem irodalmár, író, költő akart lenni, hanem tenorista. Tett is lépéseket ezért? Igazából a hősszerelmesek vonzották?

Naná, mindenképp szerettem volna kitarítani a magas cét, kardozni, és

karomban vinni fel a bércre a szebbnél szebb, lehetőleg nem százhusz kilós szopránokat! Nagyon tetszett az opera epekedős, műarannyal futtatott, kicsit poros világa. Ahol az ember simán énekel tíz percet haldokolva. Ahol a szájkarate művészien szőtt duettek vagy tercettek épül. Ahol a gonosz mindig gonosz, a jó makulátlan. Anyai nagymámam mindig vett operabérletet mindkettőnknek, és én tizenöt évesen szemrebbenés nélkül végigültem az ötórás *Parsifal*t. Valóban készültem tenoristának egy darabig, jártam hangképzésre. Amúgy is zenei tagozatos voltam, a Táncsics Mihály Gimnáziumban, tanárunk, Klembala Géza egy Gluck-operát akart színre vinni, én lettem volna a hősszerelmes. Hát, jobb, hogy nem jött össze, a partnerem eléggé leradírozott volna, vérprofilin énekel. Jártam egy darabig hangképzésre is, de aztán mindent elsöpört az irodalom. Egy álszerelm kihozott belőlem jó adag verset, onnantól a kormányrudat végleg a költészet felé fordítottam. Ellenben nagyon örülök, hogy rengeteg zenés megbízás jön velem szembe.

Muzikális embernek ismeri magát? A verseiben fellelhető zeneiségnek nyilván valamiféle muzikalitás az alapja.

Teljesen zenefüggő vagyok, munka közben vagy akár csak úgy napközben is, mindig szól a muzsika. Dzsessz, komoly, blues, gospel, dicsőítő, népi, bluegrass, world, elég sokféle. Zenei csengésű szövegeket persze olyan is tud írni, aki botfülű, de nekem igen jól jön, hogy van kö-

zöm a zenéhez. Kétszáznál több dalszöveget írtam, és a prozódinál könnyű dolgom van, hiszen tudom énekelni a dallamot. Sok-sok zenéssel dolgoztam együtt, léptünk fel közösen a Fugato Orchestrával, az Anima Musicae Kamarazenekarral, a Szent Efrém Férfikarral, az Óbudai Danubia Zenekarral vagy éppen Fülel Balázssal. Műveimet énekelte a Kaláka, a Misztrál, Herczku Ágnes, Lovasi András, Tompos Kátya, Palya Bea, Hrutka Róbert, az Apnoé, Szalóki Ági, Malek Andrea, Harcsa Veronika és még sokan.

Milyen kötődése van az opera műfajához, illetve a budapesti OPERÁ-hoz?

Kamaszkorom az opera jegyében telt. Az olaszokat szerettem, amekkora gesztusokkal „operálnak”, túlcsondultva szerelemtől, dühtől, áhíttától, fájdalomtól, életörömtől... Élveztem Erkel nemzeti tónusát is. Wagnert inkább tisztetem, mint rajongom. A barokk is betalál nálam. Nyolcvan év túl járó nagyanyámmal megértettük egymást, szinte ugyanabba a korosztályba tartoztam tizenévesen... Folyton ment nála a Bartók Rádió, megvolt a sommás véleménye a zeneszerzőkről is, nem rejtette véka alá. Én meg mutáló hangon bömböltem, hogy „mint száműzött, ki vándorol”, meg hogy „az asszony ingatag”, meg hogy „una furtiva lágríma” meg hogy „a tenger fürdik bűvös, tünde fényben”. Legütösebb fellépéseim a mai napig a fürdőszobában zajlanak, a szomszédok mondják, hogy mindig tudják, mikor zuhanyszok. ○

○ Keresztkantáták próba - Forte Társulat | Fotó: Nagy Attila

TAVASZI PROGRAMOK

MÁRCIUS, ÁPRILIS, MÁJUS

ERKEL SZÍNHÁZ

ifj. Johann Strauss: **A cigánybáró**

EIFFEL MŰHELYHÁZ

Debussy: **Pelléas és Mélisande**

Poldini: **Farsangi lakodalom**

Ingrid Fújiko Hemming zongorakoncertje

Purcell: **A tündérr királynő**

Rost Andrea feat. Hot Jazz Band;
Ma éjjel táncolnék – Dalok a lányaszobámból

J. S. Bach: **Keresztkantáták**

Wojtyła: **Az aranyműves boltja**

J. S. Bach-Mendelssohn: **Máté-passió**

M. Petipa / Solymosi T. / Mirzoyan A. / Prokofjeva I. / W. Forsyte / H. Lander /

L. Minkus / L. Delibes / F. Schubert: **Korlátok nélkül**

Mozart: **Szöktetés a szerájból**

Ránki: **Pomádé király új ruhája**

Rossini-Mozart-Milhaud: **Figaro³**

OPERAHÁZ

Erkel: **Hunyadi László**

Sir MacMillan / Liszt / Lanchbery: **Mayerling**

Richard Strauss: **Az árnyék nélküli asszony**

YBL MIKLÓS 208

Boito: **Mefistofele**

Húsvét Mascagnival (Messa di Gloria / Parasztbecsület)

Wagner: **Parsifal**

J. S. Bach-Mendelssohn: **Máté-passió**

Verdi: **Simon Boccanegra**

VI. Nagy Iván Nemzetközi Balettgála

The Gershwins®: **Porgy és Bess®**

The Gershwins / Bartók: **Porgy és Bess / A kékszakállú herceg vára**

Wagner: **Az istenek alkonya**

Seregi-Prokofjev: **Rómeó és Júlia**

IFJÚSÁGI PROGRAMOK

Ringató, OperaOvi, Erre varrj gombot!, Csengő-bongó délután, Mesélő muzsika, Festéktüsszentő, Hangszervarázs, O/ENCIA Mona Danival, János vitézke, Fülelő, KisHattyúk tava, Operatúra Papagenóval

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

MÍTOSZ
& TÖRTÉNELEM

2022
2023

BÉRLET-ELŐVÁSÁRLÁS – BÉRLETTEL RENDELKEZŐ NÉZŐINK RÉSZÉRE
2022. MÁRCIUS 21–23. OPERAHÁZ ÉS INTERNETES VÁSÁRLÁS

BÉRLETVÁLTÁS – ÚJ BÉRLETESEINK RÉSZÉRE
2022. MÁRCIUS 24–25. OPERAHÁZ ÉS INTERNETES VÁSÁRLÁS
2022. MÁRCIUS 28. – JÚNIUS 30.

OPERA ÉRTÉKESÍTÉSI CENTRUM, EIFFEL MŰHELYHÁZ ÉS INTERNETES VÁSÁRLÁS